

DE
ORIGINE
ET
INVENTORIBVS
PECUNIÆ
ET
NUMISMATUM
SCHEDIASMA

QVO PROBATUR

INVENTUM PECUNIÆ,
NON AD EBRÆOS, LYDOS AUT GRÆCOS,
SED POTIUS AD PHOENICES
REFERENDUM ESSE,
ACCEDIT SIMUL DEMONSTRATIO ROMA-
NOS JAM ANTE SERVIUM REGEM PECUNIA
LISOS ESSE

A U T O R E
HERMANNO ULRICO A LINGEN,
LUBECENSI.

I E N Æ, M DCC XV.
PROSTAT APUD WERTHERUM.

V I R O

DIGNITATE REVERENDÒ, VIRTUTE NOBILISSIMO
DOCTRINA CONSPICUO

ADOLPHO VVILHELMO
A GOHREN

CONSISTORII DUCALIS SAXO-ISENACENIS
ADSESSORI SPECTATISSIMO

FAUTORI ÆTERNUM COLENDO
HOC SCHEDIASMA

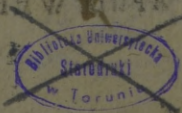
L. A. D. D.

A U T O R .

Pol. 8. II. 1471/ up

Cum

Ulm insigni emineas erga omnes benignitate
 VIR REVERENDE, miti quoque animi af-
 fectu meam Te excusatum esse audaciam
 confido, quod NOMEN TUUM opusculo
 tam inexasciato & levis momenti preponere
 conatus fuerim. Fateor quippe ingenuè

me illa prorsus carere dexteritate, quæ dignum aliquid judi-
 cio TUO, quippe qui præter Theologicarum quam possides re-
 rum peritiam, antiquitatis sacra & profana studio magno-
 pere delectaris, elegantioresque literas cum sacris laudabi-
 liter jungis, offerat & NOMINI TUO REVERENDO sub-
 jungat. Destituito igitur mihi majori doctrinæ apparatus o-
 pus est, ut ea qua par est animi reverentia abs TE petam,
 ut tenues hæc laborum meorum primitias benigno suscipias
 vultu. Deerat mihi alia occasio publice declarandi, quan-
 tum TIBI obstrictus sim, quantumque mihi perpetuo man-
 surum sit desiderium devincti prorsus animi grata TIBI si-
 gna offerendi. Non potui igitur quin banc arriperem occa-
 sionem, tam ut splendore NOMINIS TUI erata forte mea
 contra quamcunque malignioris iudicii acerbiterem secure
 obtegerem, quam simul ut faterer publice quantum TIBI de-
 beam pro benigne mihi TE cum concessio victus domusque
 commercio; Hoc enim usus in te TE unico VIR REVEREN-
 DE licuit quotidie intueri insignis bene vivendi prudentia,
 egregia eruditionis virtutisque infucata & incomparabilis ab-

solutissimum instar, quod imitarer. Nihil de auribus TUIS,
 dum hac profero probata dudum iudicio omnium, quotquo-
 raram pulcherrimamque, qua prae aliis in omnibus laude di-
 gnis rebus gaudes, præcellentiam perspectam habent, quique
 egregiam TIBI ultro admetiuntur gloriam, magnam illam
 quidem, sed meritis & virtuti TUÆ ad huc imparem. Fe-
 licem sane me omnes ducunt, ipseque mihi adeo gratulor de
 concessa eruditissimorum sermonum Tuorum copia ad egregia
 quævis me quotidie sollicitantium; feciliorem vero TUO quod
 exemplo & ductu ea ingredi mihi via liceat, quam magna
 anima ad illustre virtutis perennisque gloriæ fastigium sunt
 emensa. Quicquid in me deprehendo, quod ad pietatem
 diligentiam & mores decoros impellit ac incitat, id omne
 TUO debeo exemplo VIR REVERENDE: & certe ab-
 solutissima virtus TUA conjuncta cum summa comitate, me-
 liores mihi polliceretur profectus, si ea mentis meæ esse tala-
 critas, ut qua quotidie admiror alta mente recondita in vita-
 ri quoque conarer intensius ingentia TUA merita. Sed i-
 gnoscas abundantæ affectui calamoque hinc in chartam pro ni-
 ori quam insignis TUA modestia ferre potest, quæ satius a-
 n-
 cit laudem mereri, quam laudari, virtutemque strenue se-
 qui, quam virtutis propria legere encomia, amas enim vir-
 tutem non gloriæ causa ut plurimi, sed quia virtutem amare
 pulcherrimum est. Nihil ergo amplius addam, hoc solum di-
 xero, me pro magna felicitatis meæ parte reputaturum esse,
 si occasio mihi affulserit officia quævis grata TIBI præstandi.
 Interea vero non desinam toto pectore omnigenam TIBI ap-
 precari salutem ac felicitatem, simulque ejusmodi dignitatem,
 quæ in conspectum producat totius orbis insignem quo corru-
 scas virtutum prudentia doctrinaque splendorem, ut appa-
 reat virtutem ipsam suos extollere cultores ingenuos, hono-
 res que

resque & felicitates solius virtutis debere esse premia. Vale
VIR REVERENDE, idque etiam votis meis concede, in
quo emolumentum gaudiumque mihi maximum positum est,
nempe ut illo amore illaque humanitate qua haectenus me
ornare voluisti & in posterum prosequi ne dedigneris

REVERENDI TUI NOMINIS.

Scribebam Iena

A. C. M DCC XV. pr. Id. Aug.

Cultorem devotissimum

Hermannum Ulricum a Lingen.

LECTORI BENEVOLO S.

Immortalia hætenus tot Clarissimorum Virorum in re Numismatica merita tacita admiratus sum animi delectatione, gavisus tot excelsos animos per hanc gravissimi laboris scientiam æternum sibi comparasse decus nominisque gloriam nunquam perituram. Proripavit studii jucunditas labores meos & illico orta non mediocris erga cultores hujus artis veneratio in hoc insignium scientiarum genere optimo cognoscendam mihi præbuit arduam illam viam, quam, qui tandem innumeris laboribus exantlatis superarunt præmia meritis digna consecuti sunt. Virium tenuitas non permittit tam proclives premere gradus plus quam Herculeo labore, aut felices sperare progressus; & ruentem nihilo secius alia retrahit Musa, ita ut ne quidem debitos labores huic scientiæ dicare mihi liceat. Paucis ergo horis & maxime subcissivis, quas notitiæ numismatum sacrare mihi permisit Themidis cultus, quædam saltem observare potui, quorum primitias jam jam L. B. offero; accusans certe ipse temeritatem meam, quod qui primoribus saltem scientiam hanc labiis attigerim jam aliquid scribere coner, quod tamen si caput rei spectes, in aliorum scriptis Te frustra quæsiturum, non nimis jactanter adseverare ausim. Probe præterea compertum habeo, observationes sententiasque meas, quas hic cum erudito orbe communicavi, non ita comparatas esse, ut approbationem calculumque omnium certo mihi polliceri audeam. Cum autem ea animi serenitate gaudeam, quæ malignantium Iudicia ridens quieta manet, egoque totus in eo sim, ut ea quæ me doctiores ingenuè & cum ratione carpere & corrigere poterunt, sub limam ducam lubensque emendem, tandem ausus sum primitias hæc laborum, quos in antiquitatum studia impendi, publico eruditorum exponere
ju-

judicio. Benevolum de primo ingenii mei fructu Judicium, calcar mihi addet, ut in posterum eo lubentius operam meam in hoc studiorum genus collocans benevolentiam hanc eruditorum, qua primos hosce (immaturos ferme dixerim) laborum meorum fructus complectuntur, semper magis magisque demereri queam. Sin autem me intempestivos adhuc fœtus publicæ luci obtrusisse quis obganniat, quem tamen metum cordatorum fugat sinceritas, dictum CON-
FUCII (a) solatium & symbolum mihi erit: *Laborandum est, tales ut simus qui mercamur cognosci.* Alit autem me spes pulcherrima, fore, ut ea quæ minus accurate posita neque ea quæ par erat diligentia elaborata deprehensa fuerint, juveni vix viginti annos egresso, angustoque tempori, quod hisce studiis, quippe gravioribus consecratus & implicitus, dare cogor, adscribantur. Opera quædam alia quæ adhuc in scrinio affecta latent, quiescant, donec anni, quos Themidis tutelaris Dex cultui solum dicare constitui, fuerint præterlapsi, & acriorem & accuratorem mihi forte concesserint judicii vim, ad ea emendanda *σφάλματα*, quibus illa adhuc scætant. Elaborare autem mihi in mentem venit ut completam & absolutam quandam *Numismatum historiam*, ita etiam accuratam *Philosophiæ Barbaricæ delineationem*. Ejusmodi operum defectus, de quo Viri docti adhuc queruntur incitavit me ad hos labores suscipiendos. Historia enim Numismatum, quam PATINUS conscripsit Vir alias æternum celebrandus, inter omnes optima quidem at tamen prorsus est imperfecta, ut res quædam gravis momenti in studio numismatico occurrentes incassum ibi quærantur. Barbarica quoque Philosophia hæcenus tales non invenit cultores, qui integram prorsus & absolutam ejus historiam ex tenebrosis antiquitatum involucribus eruere & luci restituere omni studio atque opera contenderent. Opera enim
HEUR-

(a) ap. COUPLET, in Scient. Sines. in libro Lun' Yu'. P. 2, fol. m, 16.

HEURNII, HORNII, KORTHOLTI & STANLEII, partim manca & levia sunt, erroribus scatent non exiguis, solum quasdam ex Barbaris gentibus præcipuas attigerunt, & insuper raro obvia pars eorum est. Non alienum ergo ratus, hunc tandem supplere defectum, summo studio magnoque labore ex ipsis fontibus omnibusque huc pertinentibus libris ea collegi, quæ ad historiam Philosophiæ imprimis Barbaricæ concinnandam me adjuvare possunt; ita ut, annuente Numine, absolutum, non solum de Philosophia sed etiam Theologia, Jurisprudentiâ & Medicina Barbaricorum omnium gentium Veteris & recentioris ævi opus Lectori olim offerendum promittere ausim. Sed per aliquot annos hos labores, ut differam, cogor, interea temporis forsitan alias quasdam selectas observationes in lucem emissurus. Gaudebo interim si obvenerit de corrigendis erroris monitum amicum & modestum, cum semper mihi persuaserim, non laude dignum esse quod non vult emendari; multumque superesse temporis, multumque laboris priusquam ad medios doctrinæ gradus pervenire quis possit. Vale conatibusque meis fave. Dabam
Jenz. MDCCXV. pr. Id. Aug.

DE
ORIGINE NUMISMATVM
SCHEDIASMA.

CAP. I.

DE TEMPORIBVS ANTE PECVNIAE
VSVM.

§. I.

Elicia merito vocari possunt antiquioris ævi tempora, quia tunc plurimi hominum amœna fruebantur quiete, parco quippe & parabili victu contenti, cum contra nostra ætate omnes fere, jam per desiderium aliquid possidendi ceteris pretiosius, jam per timorem, ne id, cui animum dicarunt, amittant, inastimabiles contentæ mentis delicias perdiderunt. Generosa libertas multo nobiliori gaudebat statu, cum corpora aureis catenis nondum ligata jacerent, & vitæ conditio fere incomparabilis existebat, cum homines parvo contentos propitii Numinis beneficia, tenuis victus, & larga naturæ dona delectarent. Metalla & prolata ex iis nummorum

genera innato splendore nitentia, infeliciores reddiderunt homines, & egregia angustiorum temporum obscurarunt sydera, quorum micantibus radiis antea beati vixerant. Omne mentis lumen ita jam exstinguebatur, ut homines summo contenderent desiderio, id acquirere, quo ipsi gravantur, „*aurum enim neque animum erigit, neque corpus nutrit, sed contra potius animam obscurat & corpus marcidum reddit,*„ ut incomparabilis Gymnosophista DANDAMIS jam locutus est apud PALLAD. de Gent. Ind. & Brachman. p. 67. Nihil afferunt metalla utile ad sustentationem vitæ quietæ, & contra multos impediunt, ut optatam vitæ conditionem nunquam sibi comparare queant, „*aurum sitim non sedat neque famem solatur &c. omnino igitur manifestum est, auri desiderium nature adventitium esse, omnis enim cupido cessat, cum satiatur, quoniam nature hoc instum: divitiarum vero cupido insatiabilis est, quoniam præter naturam est.* DANDAMIS apud PALLAD. d. l. p. 119. & AMBROS. p. 68. Multo splendidiore existebant virtutes innata pulchritudine, cum nondum divitiarum fucio egebant, nunc autem fere ii solum virtutum cultores vocantur, qui gloriam tam egregiam metallorum fulgore & copia sibi comparare valent. Aurum gravi & immenso pondere in terram deprimit virtutem, & per argenteos gradus ascendentes excelsa honorum possident culmina. Propertius

Auro pulsa fides, auro venalia jura

Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.

Ovidius.

Aurea sunt vere nunc secula, plurimus auro

Venit honos, aura conciliatur amor.

Vitia propter squalidam deformitatem horrenda metallo-

tallorum fucato sæpe colore sic illiniuntur, ut multi ignem hunc fatuum & mentitam pulchritudinem secuti, viam virtutis beatificæ relinquunt. Sic enim jam, CONFUCIUS conquestus est in libro Tâ Hió apud COUPLET. in Scient. Sinenf. fol. m. 34. (Ed. Paris, 1687.) Opes enim irritamenta malorum, quæ plurimos ita seducunt, ut dum auri divitias acquirere studeant, salutis æternæ Thesaurum perdant, ut jam antiquus quidam Scaldes cecinit. conf. Carmen Runicum ex antiquo Legum volumine apud WORMIUM. de Litteratura Runica. c. 19. fol. m. 95. (Ed. Hafn. 1651. fol.) Quanto infeliciora autem recentiora tempora per inventum pecuniæ facta, tanto angustiorea erant antiquissima, quæ dum pecuniæ nesciebant usum, simul innumerabilibus carebant curis & doloribus.

§. 2.

Inter hæc vero recentiori ævo beatiora tempora fere solum secula antediluvium numerari queant, quia non longe post de usu pecuniæ aliquid legimus. Illud autem quod de numis ante diluvium cæcis traditur, optimo jure inter fabellas referri potest.

§. 3.

Certissimum quippe est, homines ante diluvium metallis jam usos fuisse, ut ex Genes. 4. v. 22. ubi Thubalcain metallorum tractandorum inventor vocatur, patet. CLERICUS in Commentar. ad Genes. c. 4. v. 22. fol. m. 47. (Ed. Amst. 1710.) ab angelo æris aliorumque metallorum inventum deducit, dum putat, tam paucos homines nondum capaces fuisse multas invenire ærifodinas; defumfit autem hæc Vir Celeberrimis ex fabulis Rabbiorum, qui fere omnium artium origines angelis adscribunt, & hominibus antediluvianis ab angelis edoctis, plures scientias

attribuunt, quam re ipsa iis notæ fuerunt: Sic enim de Adamo tradunt, angelum Razielem iussu divino, eum Theologiam, Jurisprudentiam, Medicinam, Mathesin, Astronomiam & Chymiam docuisse vid. DICEL. in Geograph. Sacr. & Ecclesiast. l. I. c. 1. §. 55. p. 62. Magis autem mirandum, quod vir summus ATHANAS. KIRCHER. in OEd. Ægypt. Tom. II. P. I. Class. II. fol. 48. (Ed. Rom. 1652.) Aliique viri docti, quos PETR. BAILE in Lexic. Historic. v. Adam. risui habet, huic opinioni subscripserint, Porro Rabbini nugantur, Tubal Cainum ab angelo Exaële edoctum, de quo supposititius ENOCHI liber de Egregoris refert, quod hominibus ostenderit τὰ μέταλλα τῆς γῆς, καὶ τὸ χρυσίον πῶς ἐργάσονται, quomodo metalla terra & aurum elaborentur, vid. Fragmenta HENOCHI apud KIRCHER. in Oed. Æg. Gymnaf. Hierogl. Class. 2. c. 2. §. 4. SCALIGER. in annot. ad EUSEB. BANG. de Ort. & Progress. Litter. Diss. I. p. 25. sq. (Ed. Cracov 1691. 4.) VOCKERODT. de Societat. Litterar. antediluv. p. 39. sq. FABRICIUS. in Codice Pseudepigrapho V, T. p. m. 183. Unde & ZOSIMUS PANOPOLITA l. 9. χημειτικῶν. apud Syncellum. fol. 13. 14. (Edit. Paris 1652.) & SCALIGER. in Not. ad EUSEB. p. 343. prodit, filios Dei, qui cum filiabus hominum matrimonia contraxerunt, fuisse angelos, eosdemque hominibus postea multas artes & imprimis abditam Chemiæ scientiam aperuisse: Τῆτο ἔν, ἔφασαν αἱ ἀρχαῖαι καὶ θεῖαι γραφαί, ὅτι ἄγγελοι ἐπέθύμησαν τῶν γυναικῶν, καὶ κατελθόντες ἐδίδαξαν αὐτάς τὰ πάντα τὰ τῆς φύσεως ἔργα & paulo post: Ἔσιν ἔν αὐτῶν ἡ πρώτη παράδοσις χημῶ περὶ τέτων τῶν τεχνῶν. Ἐκάλεσαν ἡ ταύτην τὴν βίβλον χημῶ: Ἐνθεν καὶ ἡ τέχνη χημεία καλεῖται Sacre & divine scripture angelos dicunt mulieres concupivisse & cum in terram descendissent, eas edocuisse omnia nature opera &c. Prima igitur illorum traditio fuit

fuit *Cbema* de his artibus. Vocaverunt scilicet hunc librum *Cbema*, unde ars etiam *Cbemia* vocatur. conf. BOCHART. in Phaleg. l. 4. c. 1. p. m. 234. (Ed. Francf. 1681. 4.) CONRING. de Medicina. Hermet. l. 1. c. 3. FABRICIUS. in Cod. Pseudepigr. V. T. p. m. 305.

§. 4.

Hicse ergo fabulis Ebraorum Doctorum de scientiis & inventis Chemicis ante diluvium florentibus commotus JOSEPHUS Ant. Jud. l. 1. c. 3. scripsit: Cainum esse inventorem ponderum & mensurarum, quod & POLIDORUS VERGILIUS de Rer. Inventor. l. 2. c. 22. credidit, addiditque Cainum & inventorem pecuniæ quondam fuisse. HOSTVS. Hist. Num. Vet. l. 1. c. 2. Thubal Caino hoc adscripsit inventum, & incertus quidam Autor eo deductus est, ut publici juris fecerit librum cui titulus: Promptuaire des Medailles. Lugdun. 1554. 4. qui postea lingua Italica recusatus est ib. 1554. apud Guil. Rovillium quem vir doctus quidam & magni nominis ex errore quondam autorem celebravit. In quo quem non delectaret Adamum, Evam, Patriarchas innumerosque alios ligno incisos cernere? Sed cave ad verum expressos existimes; quis enim unquam illorum temporum aut numos aut imagines vidit, secundum judicium Celeberrimi PATINI. in Hist. Numism. c. 24. p. 184. (Ed. Amst. 1683. 12.) conf. HILSCHERI. Ep. de reliquis Adami apud Fabricium in Cod. Pseudepigr. p. 85. Lamecho jus primæ monetæ tribuit VILALPAND. Apparat Templ. P. 2. l. 2. p. 387. Sed omne id quod de numis ante diluvium cufis traditur, nudis fulcitur conjecturis, & sic quia destituitur fundamento, fabulis merito annumerari potest. Interea tamen hoc certum est, statum antediluvianum multo rudiorẽ describi,

quam fortasse fuerit; quis enim tam facile fidem adhibeat afferenti, tantam hominum multitudinem, per duo annorum millia prorsus ineptam fuisse ad excogitanda ea quæ posteri paucis sæculis invenerunt. E contrario potius, multo opportuniorem habuerunt occasionem propter longævam vitam & præcellentiorem vitæ conditionem, ingeniis aliquid eruendi; Et dum ita capaces fuerunt, ut urbes, & respublicas non contemnenda prudentia & dexteritate exstruxerint, cur non inclinatum ad credendum haberemus animum, quod homines antediluviani multas possederint scientias, licet earum notitia ad nos non pervenerit. Certe tam brevi historia ut est Mosæica, non omnes res levioris momenti comprehendere potuerunt, ut *CLERICUS*. Comm. in Genes. c. 17. fol. m. 145. loquitur. Attamen plena incertitudine ducti cum *ABULPHARAJIO* in Hist. Dynast. p. m. 8. (Ed. Oxon. 1663. 4.) dicere cogimur: „*Dico autem quicquid narrationum de rebus ante diluvidium affertur, quod Prophetico sermone non innitur, meram esse conjecturam atque opinionem, cum nemo sit qui eas memoria prodiderit.*” Nulla alia superest notitia quam quæ in Sacris Bibliis exstat, nam illi libri qui *Adamo* tribuuntur, & inter quos primo loco *Chrysoptia* notanda obvenit apud *TURCK*. in Specim. Hist. Sacr. l. 1. Sect. 4. p. 48. *DELRIUM* in disquisit. Magic. l. 1. c. 5. Qu. I. p. 70. ut & *Sethi* libri vid. *LAMBECK*. Prodr. Hist. Litterar. l. 1. c. 3. §. 5. fol. 6. *BUDDEUM*. in Hist. Philos. Ebræor. p. 7. 8. *BRAUN*. in Select. Sacr. l. 5. Exercit. I. §. 22. p. 571. (Ed. Amst. 1700. 4.) & pari modo *Enochi*, partim non exstantes, partim suppositi sunt, quod notum & observationibus doctissimorum Virorum firmatum est; Licet quidam Ecclesiæ Patres se hosce libros propriis oculis vidisse scribant, & *BOULDUC*. de Stat. Eccles. ante Mo-

sem

sem l. I. c. 14. p. 134. imprudenti calamo referat: „ No-
 „ ab scripta Enochi diligenter observabat, ac illa reposuit in
 „ arca diluvii, non minori sollicitudine quam Patris Adami
 „ & quorundam aliorum ossa &c. „ Sic ergo nullo pror-
 fus fundamine gaudet, quod JOSEPHUS de ponderibus Ca-
 ini invento & Polydorus de Ufu Pecuniæ ante diluvium af-
 fert, nam nihil est insolitum, tam JOSEPHUM quam Ver-
 gilium aliquid ex proprio ingenio natum, pro vero & an-
 tiquis monumentis fundato, vendere, aut fabulas Rabbi-
 nicas sequi, sapissime etiam historiis multas circumstantias
 addere, & a veritate prorsus alienas res immiscere. Hunc
 morem etiam hac in re secuti, dum in Bibliis legerunt.
 Thubal Cainum fabrum ferrarium, & ærarium fuisse, sta-
 tim Cainum inventorem monetæ & ponderum celebrarunt.

§. 5.

Sed credat quid quisque voluerit, nos omni prorsus
 certa de rebus antediluvianis notitia destituti, in tam tene-
 brosis conjecturarum latebris non commorabimur. Cer-
 tiore hoc nititur fundamento, quod metalli fodinæ quibus
 sine dubio homines antediluviani usi fuerunt, per dilu-
 vii vim destructæ, & posterius eo deducti fuerint ut amissa
 locorum aviferorum notitia, de novo eruendorum me-
 tallorum invento cogitare cogereantur.

§. 6.

Antiquissimis ergo post diluvium temporibus pecu-
 niæ usum nesciebant, ut PALÆPHATUS *περί ἀπιστων*. c. 42.
 p. 63, (Ed. Upsal. 1663. 8) testatur. Usquedum tandem
 metalla recens inventa hominibus Thesaurum restituerent,
 cujus quoque usus amænus & necessarius omnino perman-
 sisset, nisi ipsi homines abusu infaustum illum & odiosum
 reddi-

reddidissent. Quanto majori autem gaudio homines inventum hoc receperunt, tanto augustiori honore ejus inventores dignos esse judicarunt, unde variæ diffensiones ortæ sunt, cuinam genti imprimis inventum metallorum merito tribuendum sit. Ægyptii inter omnes majori studio gloriam hanc sibi vindicare serio intendunt, assentiente *DIODORO SICULO*. qui Biblioth. l. i. c. 15. p. m. 13. (Et Hanov. 1611. 8.) scribit: „ In Pretio autem singulari apud Osyrim & Isidem habitos inventores artium „ & qui alibi quippiam architectarentur. Ideo aris & auri „ officinis in Thebaide repertis, fabricata arma, quibus feras interficeret, tellurem operarentur, & regionem ad humanitatis cultum studiose redigerent, simulacra quoque & fana deorum aurea elaborarent. „ Et Hermeti propter plurima inventa rerum fatis majori, & hoc adscribunt generi humano redditum beneficium juxta *CHRONICON PASHALE* p. 44. seq. Afferit quoque Vir Cl. *BÖRRICHIUS*. de Sapient. Ægypt. l. i. c. 3. §. ii. seq. p. 61. seq. (Ed. Hafn. 1674. 4.) ad Ægyptios etiam Chemiæ originem referri debere, quia alias nullomodo ostendi posset, unde Ægyptii tantam vim auri & argenti ad argentea templa ædificanda & imagines deorum aureas conficiendas sibi comparare potuissent. Cui asserto autem cum *CONRINGIO*, de Med. Hermet. l. i. c. 3. p. 15. sq. fidem non habeo. Græci Linceum primum Metallorum inventorem vocant, ut *PALAEPHATUS* περι ἀπίτων c. 10. p. m. 20. scribit: „ λυγκεύς πρώτῳ ἤρξατο μεταλλεύειν χαλκόν, καὶ ἀργυρον, καὶ τὰ λοιπὰ ἐν τῇ μεταλλεύσει λυχνης μεταφέρειν ὑπὸ τῆς γῆς τῆς μὲν κατέλιπεν ἐκείσθ, αὐτὸς δὲ ἀνέφερε τὸν χαλκόν, καὶ τῶν σιδήρων. *Linceus primus as, argentum & reliqua metalla inquirere occipit, inque ea indagazione lucernas secum sub terras portavit, quas quidem ibi reliquit,* „ ipse

„ ipse interim omne as ferrumque extulit. „ Vide quoque de Lynceo *PLIN.* l. 7. c. 56. *POLYDOR, VERGIL.* lib. 2. c. 19. *ALEXAND. SARD. FERRAR.* de *Rer. Inventor.* l. 2. *BRUNNERUS.* Not. in *PALÆPHAT.* c. 10. p. m. 117. & innumeri alii hujus inventi honorem sibi comparare al- laborant, qui honor tanto gravior, quanto augustior. Non solum enim nomina inventorum auri &c. æternitati conse- crarunt Gentes, sed & plurimos ad divinum quoddam eve- xerunt fastigium, ut Thubal-Cainum, quem longe post fata nomine Vulcani *hoc honore* omni alio majori donarunt, si alias sententia Vossii, in *Theolog. Gentil.* Tom. I. l. 1. c. 16. p. m. 124. (Ed. Amst.) veritati non contraria est. Pari modo & Aletes, propter inventas prope Carthaginem novam metalli fodinas, in Deos locum retulit, vid. *BO- CHART,* in *Phaleg.* l. 3. c. 7. p. 193. & Chanaan. l. 1. c. 35. p. 690. *HENDREICH.* de *Republ. Carthaginens.* l. 2. Sect. l. c. 12. p. m. 300. (Ed. Amst. 1705.) testatur hoc locus *PO- LYBII.* in *hist.* l. 10, c. 10. p. m. 530. (Ed. Casaub. 1610. 8.) „ *Vulcani dicitur tumulus, proximus Aleta, quem fama est* „ *propter inventa argenti metalla, Diis immortalibus pares* „ *honores esse consecutum.*

S. 7.

Licet vero homines possessione metallorum jam fe- lices erant initio tamen ea tractare nesciebant. Quia au- tem societas humana commercio carere non poterat; sæ- pissime etiam quædam gens aliquid possidebat, quo alius e- gebat populus, necessitate quadam ducti certis rebus pre- tium tribuebant, & illas partim propter raritatem, partim propter pulchritudinem tanti æstimabant, ut cum his o- mnes alias res commutare possent. Inter hæc ex homi- num judicio pretiosa, fructus, mineralia, cruda metalla,

vafa & innumera alia numerari possunt. Nam adhuc hodie talis mos in Æthiopia viget, ubi quoddam falis genus auro sæpe præfertur, & pecunia locum per omnem regionem obtinet. *ALUAREZ.* in Descript. Æthiop. c. 45. *BOTERIUS.* p. 140. Ludolphi Æthiop. l. 1. c. 7. n. 11. Porro apud Indos certum amarulentorum amygdalorum genus ex Persia oriundum nummorum vicem sustinet. *TAVERNIER.* Itinerar. Ind. l. 1. c. 2. fol. 7. & in Append. de Nummis. fol. 2. (Ed. Genes. 1685.) *SPERLING.* de numis non cufis. c. 39. p. 270. In Mexico ubi fructus & femen arboris Cacao, *GAGE.* in Itinerar. p. 84. 145. & in Peruvia ubi folia herbæ Cocaparem cum metallis usum habent. *A COSTA.* de Nat. Nov. Orb. l. 4. c. 2. *ERASM. FRANCISCI.* Spec. artis & Naturæ fol. 711. & tandem in Nova Hollandia ubi Cochlearum domus pecuniæ loco valent. *DAPPER.* in Descript. Americæ. fol. 151. (Ed. Amst. 1673.) Plurimi autem hominum, permutatione mercium, metallorum, armorum, Clypeorum & pecudum imprimis utebantur. conf. *CASAL.* de Profan. Rom. Rit. c. 17. p. 98. 99. (Ed. Francf. 1681. 8.) *ALEXAND. ab ALEXAND.* Gen. Dier. l. 4. c. 15. p. m. 219. (Ed. Francf. 1646. 8.) *BEVERIN.* de Ponder. & Mensur. p. 4. (Ed. Lips. 1714. 8.) Sic enim *HOMERUS* in Odyss. i. v. 430. de Laerte scribit, eum viginti bobus Puellam emisisse :

Τὴν πότε λαέετης πείλο κτεατέσσι ἐοῖσι

Προθήβην ἐτ' ἔσαν εἰκοσίβοια δ' ἔδωκεν.

Hanc olim Laertes emit facultatibus suis

Juvenula cum adhuc esset : viginti enim boves dedit.

Et Odyss. ξ de Eumæo subulco, qui μεσαύλιον emit servum absente Ulyssæ :

ὄν ῥὰ σὺ βῶτης
 Αὐτὸς κτήσατο οἷο ἀποιομήνοιο ἀνακτοῦ
 Παρδ' ἀεγμίντα φίων πείατο κτεάτεσσιν εἰδῶν.

quem subulcus

*Ipsè comparavit solus peregre absente Rege
 A Taphis sane illum emit facultatibus suis.*

Huc etiam pertinet locus *PLINII*, l. 33. c. 1. p. 1395. (Ed. Francf. 1608. 8.) „Quantum felicior evò, cum res ipse
 „permutabantur inter se: sicut & Trojanis temporibus fa-
 „cilitatum, Homero teste credi convenit. Ita enim ut opi-
 „nor, commercia victus gratia inventa, alios coriis boam
 „alios ferro, captivisque rebus emptitasse tradit: quam-
 „quam & ipse miratus aurum estimationes rerum ita fecit,
 „ut centum boum arma permutasse glaucum diceret, cum
 „Diomedis armis novem boum.” Hoc permutationis
 genus etiam apud Germanos valebat de quibus *TACITUS*,
 de Mor. Germ, c. 5. p. m. 633. (Ed. Lugd. Bat. 1619.) „In-
 „teriores simplicius & antiquius permutatione mercium u-
 „tuntur.” Unde etiam Principibus tributum annuum
 non pecunia sed aliis rebus persolvebant teste *TACITO*. d.
 l. c. 15. p. 638. „Mos est civitatibus ultra ac viritum con-
 „ferre Principibus vel armentorum vel frugum (aliquid.)
 „Quod pro honore acceptum etiam necessitatibus subvenit.”

§. 8.

Multi etiam populi aurum & argentum nihili facie-
 bant, & metalla, quæ, aliæ gentes fere adorabant, nullo
 aspectu aut pretio digna æstimabant, quia aliquid multo
 pretiosius & utilius in pecudum agminibus se possidere pu-
 tabant. Tali opinione gaudebant Scythæ. *HERODOT.*

l. 4. p. 325. *JUSTIN.* l. 2. c. 2. §. 7. *AUBAN.* de Leg. & Rit. Gent. l. 2. c. 9. p. 114. Armeni, Seres, Massiles, Carmani, & Bamycaii. *ALEX. ab ALEX.* G. D. l. 4. c. 15. p. 217. b. Ut & Sarmates, *MELA.* l. 2. c. 1. Litthuanii, Britanni. *ALEX. ab ALEX.* d. l. *AUBAN.* d. l. 1. 3. c. 7. p. 217. & l. 3. c. 25. p. 361. Prussi. *HELMOLD.* Xron. Sclavon. & Vandal. l. 1. c. 1. Hiberniæ olim incolæ *SOLINUS.* c. 25. Baleares. *DIODOR. SIC.* l. 5. c. 17. p. 284. *RUPERT.* Obs. in Flor. l. 3. c. 9. §. 3. p. m. 506. (Ed. 1659.) & adhuc hodie incolæ insulæ Madagascar. *MANDELSLOH.* Itinerar. Orient. l. 2. c. 18. fol. 170. & quorundam Armeniæ pagorum. *PAUL. LUC.* Itinerar. §. 1. c. 24. p. m. 144. Moluccani. *SAAR.* in Itinerar. p. 44.

§. 9.

Ceteræ cultiores gentes vero multo majori veneratione metalla colebant, & probe callebant hæc apertissima esse hominum commerciis. Parvum tamen oriebatur dubium, quodnam metallorum genus propter fulgorem & pretiosas proprietates, omnibus præferri dignum esset. Massagethæ argento & ferro honorem præcellentiæ tribuebant. *HEROD.* l. 1. p. 125. Marcobii & Æthiopes æs auro pluris faciebant, ex *HEROD. AUBAN.* d. l. 1. 1. c. 4. p. 28. Alilæi & Gasandi pari pretio habebant aurum cum ære & ferro, rationem affert *DIODOR. SIC.* Bibl. l. 3. c. 45. p. 171. „ Ut autem hoc metalli (sc. auri) genere abundant, „ sic aris & ferri penuria laborant, propterea equali hac auri „ pondere cum mercatoribus permutant. „ Germani argentum plus quam aurum amabant teste *TACITO.* de Mor. German. c. 5. p. 633. „ Argentum quoque magis quam aurum sequuntur, nulla affectione animi, sed quia numerus „ argenteorum facilius usui est promiscua ac vilia mercan- „ sibus

„*tribus.*” Sinenses argentum auro præponebant quia argentum semper unum pretium, aurum vero varios gradus habet. *LINDSHOT.* c. 2. 3. *HORN.* Hist. Nat. l. 2. c. 10. 180. *A COSTA.* l. 4. c. 5. Quam flocci Americani aurum fecerint notum est, sed & adhuc hodie Chilenes argentum auro tantum quantum nos aurum argento anteponunt. *ERASM. FRANCISCI.* in Speculo. l. 3. c. 2. fol. 928.

§. 10.

Aurum & argentum tandem omnibus omni honore antelatum est, quia jam natura innato splendore cereris ea præfecerat. Plurimæ etiam gentes de simplicitate aliorum populorum proficiebant & statum regionum suarum ad florentissimum evehebant fastigium adjuvantibus divitiis. Præmis crescentis mercaturæ temporibus rudibus metallorum massis utebantur, ut etiam hoc de Indis & Esseris tradit *ALEX. ab ALEX.* G. D. l. 4. c. 15. p. 217. b. „*fu-*
 „*so are utebantur aut orichaleo, percurso vero minime.*” Quia autem massæ argenti vel auri non in omnibus imprimis in rebus parvi pretii usum habere poterant, tandem porro argenti aut æris partes certo signo percussæ appendebantur, e quibus paulo post numi exorti sunt, quia humana societas iis nullomodo carere poterat ut loquitur *ARISTOTELES* l. 5. Eth. ad Nicomach. c. 8. „*Non ex duobus*
 „*Medicis societas fit, sed ex Medico & agricola: & demum*
 „*diversis non equalibus: sed hi tamen adequandi sunt. Id-*
 „*circo omnia ea quorum est permutatio comparabilia quoda-*
 „*modo esse debent, & quod numus in usum venit, qui quo-*
 „*dammmodo medium efficitur, metitur enim omnia: quare*
 „*etiam excessum & defectum.*” & paulo post: „*Nam si nulla*
 „*re indigerent homines, aut non similiter efficeretur, ut vel*
 „*non esset una omnino & non eadem permutatio.*” Sed in-

„digentia tamen loco ex pacto quasi substituitur nummus,
 „unde etiam vōmīqz appellatur eo quod non natura ex Φύ-
 „σει sed νόμῳ instituto ac lege constet : in nobisque sit eum
 „mutare atque inutilem reddere.” Initio sine dubio cum
 ruditate quadam cusi sunt nummi, crescentibus autem tem-
 pore artibus multo nitidiores exhibebantur. Reges splen-
 dorem regiminis & rerum gestarum in nummis exprime-
 bant, ut æternam gloriæ apud posteros conservarent me-
 moriam. Ideo numi tanta æstimatione digni habebantur,
 ut & Pecuniæ certi Dii Dæque tributæ. Unde **JUNO MO-**
NETA in inscriptione apud **SPON.** in Miscel. erudit.
 Antiquit. Sect. 3. fol. 83. & in numo apud **L. BEGERUM.**
 Thef. Brand. Tom. II. fol. 545. & **APOLLO MONETALIS** in
 numis apud **OISELIUM.** tab. 37. n. 11. & **SPERLING.** de
 numis non cusi. c. 34. p. 234. originem ceperunt, mone-
 taque ipsa, **SACRA & DIVINA** vocata est conf. **SPANHEM.**
 de Us. & Præst. Numism. Diss. I. p. 18. 19. Veneramur ita-
 que nummos, quasi res, quæ fausto quodam fato floren-
 tem apud posteros memoriam **ROMÆ ÆTERNÆ, PER-**
PETUITATIS ÆTERNITATISQUE AUGG. & tot egregio-
 rum factorum, Regnorum & Urbium, quæ partim alias alto
 & obscuro oblivionis antro sepulta jacuissent, nobis relin-
 querunt & conservarunt conf. **CASSIODORUS** l. 6. c. 7.
 Operæ ergo pretium erit, ut quotquot in me est, studeam,
 primam eorum originem caliginosæ cujusdam noctis te-
 nebris immerfam, primæ luci restituere, & inventum tam
 honorificum, merenti populo tribuere, cui id Græcorum
 loquax *Φιλαντία* impudentiâ intoleranda eripuerat,

CAP. II.

EBRÆI NULLO MODO INVENTORES
PECUNIÆ SIGNATÆ VOCARI POSSUNT.

§. I.

Multi Doctorum non in infimo eruditionis gradu positi, Patribus Ebræorum venerandis nummorum adscribunt inventum, & quidem ea ex causa, quia in S. Bibliis passim mentio fit, Abrahamum, Jacobum &c. pecunia jam usos fuisse. Ne autem quis miraretur (si hoc inventum statim Abrahamo tribuerent,) unde pecuniæ usus tam celeriter ad alios populos adhuc vivente Abrahamo promanarit; ex antiquiore seculo inventum ad Abrahamum deducunt, & ut tamen Hebræi hujus honoris participes sint, Regu cujus Genes. II. v. 18. mentio fit ab Arabe *ELMACINO*, & filius Regu Sarugus Genes. II. v. 20. seq. ab *ABULPHARATHO* in Hist. Dynast. p. m. 12. pecuniæ inventor celebratur, verba *ABULPHARATHI* hæc sunt: „ *Dicitur Sarugum modum cudendi numos aureos & argenteos ostendisse.* „ Habet autem nihil de hoc Scriptura, nec ullus fide dignus ante *ELMACINUM & ABULPHARATHIUM* auctor, & sic conjectura hæc admodum recentis ævi filia apud veritatis amatores non nisi dubiam invenit fidem. Sit *ABULPHARATHIUS* Medicus eruditione celebris, sit & Historicus qui multa luce Arabicam collustravit Historiam, attamen & hoc verum est, eum multis ex proprio ingenio natis fictionibus, mundo imposuisse, multaque scripsisse, quæ ejus solum auctoritate nixa meris verbis veritatis gloriam mereri non possunt. Nescio certe, quid me ad credendum impelleret, virum, qui agriculturæ & pecuniæ omnem operam dicavit, & pro eorum temporum more camporum amator ru-

sticam egit vitam, ad aliquid inveniendum sibi prorsus inutile, ingenium adhibuisse. Alii hoc inventum tribuunt Tharæ patri Abrahæ illum enim optimum fuisse & artificiosissimum fabrum, qui ad petitionem Regis Nini, filii Beli primus mortalium numos fabricaverit existimant *HIPPOLITUS RIMINALD. ALBERICUS de ROSAT. & BUDEC.* l. 1. de Moneta. c. 2. n. 3. conf. *TAMMIUS* de Jure Monetar. p. 16. Sed nullo fundamento has proferrunt fabellas, quas refutare operæ pretium non est;

§. 2.

Quod autem jam Abrahami tempore pecunia in usu fuerit probatur ex Genes. 20. v. 16. ubi Abimelech gloriatur, se Abrahamum 1000. Keseph donasse conf. *BEGGER.* in Thes. Brandenb. Tom. I. fol. 282. Porro ex Genes. 23. v. 15. seq. Sic etiam Jacobi tempore monetæ cujusdam mentio sit Genes. 33. v. 19. c. 37. v. 28. conf. Jos. c. 24. v. 32. Hiob. c. 42. v. 11.

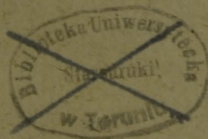
§. 3.

Supersunt autem adhuc argumenta quædam, quæ assertum hoc dubium reddere possent, nulloque modo concedentia existisse pecuniam signatam, qua Abrahamus usus fuisset. Profertur enim Abrahamum & familiæ successores fuisse homines rusticæ vitæ deditos, quæ omnia sibi necessaria per commutationem mercari potuissent; multa porro adducuntur exempla, quæ testantur, posteros Abrahami multo commodius nummorum usum adhibere potuisse in rebus comparandis, quam alias non sine incommodo in eorum locum. Sic enim Juda multo minori incommodo fictæ meretrici numos dare potuisset, qui ejus generis mulieribus multo gratiores sunt, conf. Ezech. 16. v. 31. quam caper &c. Genes. 38. v. 17. Quod ad locum

cum Genes. 20. v. 14. 16. attinet, in textu non invenimus Abimelechum Abrahamum 1000. Keseph. donasse, licet LXX. Interpretes inter alia dona v. 14. χίλια δίδραχμα inferant. vid. CLERIC. Comm. in Gen. ad h. l. fol. 165. sed potius, pretium bouum, servorum &c. 1000. Keseph fuisse quod & CAIETANUS. annotavit apud BENEDICT. PERERIUM VALENTIN. in Comm. ad Genes. c. 20. v. 14. Disp. 2. Tom. III. Opp. p. m. 531. Ed. Lugd. 1614. 4.) Porro verbum Kesita, quod Genes. 33. v. 19. exstat, plurimi Interpretes ovem vertunt, & asserunt Jacobum agrum a filiis Hemor centum ovibus emisse. CLERIC. Comm. ad h. l. fol. 255. SPERLING. de numis non culis. c. 13. p. 82. Vir doctissimus & Criticus summa eruditione celebris JOH. MERCERUS. Comm. in Job, fol. m. 346. (Ed. Lugd. Bar. 1651. fol.) locum Jobi c. 42. v. II. pari modo interpretatur, dicens amicos Jobi attulisse ovem muneris gratia, & probat non legi in Scriptura Hiobum aurum aut pecuniam perdidisse, sed solum domos & armenta &c.

§. 4.

Facili modo autem omnia hæc in contrarium adducta argumenta destruuntur, nam id quod Abraham pro empto sepulchrali agro dedit Genes. c. 23. v. 15. certe non fuit ovium grex, sed potius argentum signatum. Adhæc probat Vir summus SAM. BOCHARTUS. in Hierozoic. P. I. l. 2. c. 15. p. 433. 434. (Ed. Lond. 1663.) non fuisse pecudum genus, quo Jacobus in commercio cum filiis Hemor usus fuit. Imo, quia verbum Kesita in nullo alio Scripturæ loco ovem significat, cum tamen innumera loca de re pecuaria aliquid habeant. 2do, omnes Thalmudici, Ebrai interpretes & Grammatici uno ore in hoc consentiunt,

unt, fuisse quoddam nummorum genus. Sic enim explicat R. Akiba in Ros Hassana. c. 3. fol. 26. a. R. Salomo. R. Levi Ben Gerson. Kimchius omnesque alii excepto uno Aben. Ezra. in Jobum cui Kesita est ovicula aut agna. 3to, **הטש** non esse agnum docet fœminina terminatio, agnam vero si intelligas, sequetur Jacobum pro agri pretio agnas tantum dedisse & Jobum ab Amicis nihil accepisse præter fœminas sine ullo mare. 4to, Permutationes Jacobi tempore jam desierant, & 5to, ille ager dicitur emptus *τιμὴς ἀργυρίας*. in Act. 7. v. 16. vide etiam quæ affert Pfeifferus in in dub. Vexat. Cent. I. n. 63. p. m. 162. 163. sqq. (Ed. Witt. 1713.) Manet ergo prout arbitror certum, maximam partem frustra argenti a principibus in quorum ditione degerunt signata fuisse, quorum usum Abraham & successores admiserunt; Habuerunt autem quoque argenti partes forfice dissectas, & adhuc rudes, quod ex eo elucet, quia pondus illorum lance debuit explorari. Genes. 23. v. 16. Hoc non opus fuisset, si argenti frustra certo signo jam notata exstiterent; Et has rudes argenti partes per longum tempus Judæi solum adhibuerunt, ab omnibus aliarum gentium moribus prorsus alieni. Siclus tunc temporis fuit pondus quoddam, non vero moneta, unde & Siclus descendit a Shakal librabat. vid. LEIGH. in Crit. Sacr. V. T. p. 441. (Ed. Lips. 1696.) & multo post etiam pondus permansit, quo non solum nummi Genes. 43. v. 21. I. Xron. 21. v. 25. Jerem. 32. 28. Zach. 11. v. 13. Sed etiam aliæ res ut Cymelia. Gen. 24. v. 22. arma. 1. Sam. 17. v. 7. comæ. 2. Sam. 14. v. 26. pendebantur. conf. GOODWIN. in Mos. & Aar. l. 6. c. 9. s. 18. p. m. 975. (Ed. Francf. 1710.)

§. 5.

Cæteros autem Populos jam habuisse signatæ pecuniæ genus

genus ex eo clarum est, quod Abimelech pretium munerum suorum 1000 Keseph æstimaverit, quod ad rudes argenti massas nullo modo applicari potest. Quod etiam affirmat Vir doctus, *OTTO. SPERLING.* in tr. de Nummis non cufis. c. 1. p. 4. (Ed. Amst. 1700. 4.) Abrahamus vero & Ebræi numis non usi sunt, quia ad Romanorum usque tempora ponderum usum solum retinuerunt, & cum aliis populis hostibus, licet vicinis, nulla exercuerunt commercia, quibus coacti fuissent, usum peregrinæ pecuniæ pari modo admittere. Et sic simul ea corrumpit opinio, quæ asserit Ebræos esse pecuniæ inventores, dum satis demonstrari potest, eas per totum florentis regiminis, & potentia ad splendens fastigium elatæ tempus, numos nunquam habuisse. Accedit etiam Abrahamum ejusque majores & successores multis aliis longe utilioribus rebus & conservationi status curas impendere debuisse, quam ut advenæ in peregrina terra & dititione de nummis cudendis cogitarent.

§. 6.

Si nummi quorum in *BERESCHIT. RABBA.* Parash. 39. mentio fit, supposititii sunt; & huc referri merentur, numi Abrahami conf. Bava Kama. fol. 97. b. *Matbesius* in Sarepta. p. 148. *Bartoloccius* Bibl. Rabbin. Tom. IV. p. 159. *Basnage.* Histoire des Juifs. Tom. III. l. 4. c. 17. §. 9. p. m. 251. seqq. & Tom. VI. §. 26. p. 414. numi Mosis Cornuti, quos exhibent *SCHIKKARD.* in Procem. ad Tarich. Reg. Persar. p. 34. *THOM. BARTHOLIN.* in Observat. de Unicornu. c. 3. *SELDEN.* de Jure N. & G. l. 2. c. 6. p. 187. *SALMASIUS* de Coma. p. 79. *CARPZOV.* de numis Mosis Cornuti. in Disp. Acad. p. 104. *FABRICIUS* in Cod. Pseudepigr. V. T. p. 867. sq. *LAMBECIUS.* in Prodrom. Hist.

Litter. l. 2. c. 1. fol. 120. (Ed. Lips. 1710. fol.) Porro numus Josuæ in quo parte antica taurus, & postica unicornu exprimitur, numus Davidis cum pedo & pera X. turri, omnesque alii Davidis & Salamonis numi quos vide in Bava Kama fol. 97. conf. *GABRIEL*. de *SIMEONIBUS*. p. 197. *CONRING*. de numis Hebræorum p. 66. *WAGENSEIL*. in Sota. p. 575. seq. *CAROL. JOSEPH. IMBONATUS*. in Biblioth. Hebræo-Latina. p. 212. & 306. *BARTOLOCCIUS* Bibl. Rabb. T. IV. p. 164. *Basnage* Histoire des Juifs. Tom. III. l. 4. c. 17. v. 8. p. m. 252. (Ed. Rotterd. 1707. 8.) & Tom. VI. §. 26. p. 415. (Ed. Rott. 1711.) numus Mardo-chai ubi faccus in cineribus devolutus in adversa, & corona, aut Regina Ester ut *VILLALPANDUS* in Appar. Urb. & Templ. P. 2. l. 2. disp. 4. c. 27. fabulose addit, in aver-sa parte exstat. conf. *SPERLING*. de numis non cufis, c. 15. p. 95. Nam sole meridiano clarius ex Rabbinis ostendi potest, Judæis nullo modo licitum fuisse, imaginem hominis aut animalis facere, aut vasis sive aliis materiis fixis in-sculpere. Probat hoc innumeris locis & argumentis *SEL-DENUS* in Jur. N. & G. juxta disciplin. Ebræor. l. 2. c. 6. p. 183. seq. c. 7. p. 209. seq. c. 8. p. 216. Ex hoc etiam de Sa-lomone scribunt Ebræorum Doctores & *JOSEPHUS* in Ant. Jud. l. 8. c. 2. „a prescripto legum discessit, quando areas „boum effigies basi maris addiderat, sicut folio suo leonum „post apposuit; „ quibus adjicit: *ἐδὲ γὰρ ἀντὶ τοῦτο ὄστων.* „neque enim illa facere fas erat. „ Imo Judæi Legatos miserunt Tiberias, cives ambiendi gratia, ut diruerent Pa-tium ab Herode Tetrarcha magnifice exstructum, „ quod „animalium habebat imagines, cum ita quid exstruere ex lege „esset interdictum. „ *JOSEPHUS*. in Vita sua. quæ diruio ex templo etiam facta est. Multo minus tali modo credamus,

mus, Ebræos figuras in numis cudi passos, cum è domo-
rum parietibus prorsus eas extirparint.

§. 7.

Nullus ergo signatæ monetæ apud Judæos usus floruit,
& siclus solum ponderis genus permansit, probante hac con-
tra *SCACCHUM*. Myrothec. l. 2. c. 3. *RELANDO* viro pro-
pter multifariam eruditionem incomparabili in tr. de nu-
mis Samaritanis. Diss. 1. p. 49. qui & simul cum *CON-
RINGIO* in Paradox. de nummis Ebræor. & *SPERLINGIO*.
in tr. de nummis non cufis, c. 7. asserit, Judæos ante Baby-
lonicam captivitatem, siclos nondum cudisse, imo exten-
dit hoc in diss. 1. de nummis Samarit. p. 7. usque ad tem-
pora Christi, & omnes siclos, qui ante hæc tempora cusi pro-
feruntur, supposititios esse, affirmat. Statuo quidem cum
WAGENSEILIO. in Comm. ad tr. Sota. p. 275. & *PATINO*.
Introd. ad Hist. Numism. c. 12. p. 83. plurimos siclos, qui
hodie circumferuntur falsos esse, sed eos qui alias genui-
nam antiquitatis notam habent & circa tempora Hasmonæ-
orum cusi, fictitios esse haud judico. Simon enim pri-
mus Judæorum fuit, cujus insigni rerum gestarum gloriæ
summum hoc accessit complementum, ut ex singulari pri-
vilegio Regis Antiochi ei permissum fuerit, nummos in æ-
ternum nominis & honoris monumentum cudere. 1. *Mac-
cab. 15. v. 5. 6.* Et adhuc hodie multi sicli, qui Simoni Pon-
tifici originem debent, super sunt & æri incisi exstant apud
HARDUIN. in Xronolog. V. T. in Opp. Sel. fol. 601. 602. 603.
(Ed. Amst. 1709. fol.) Errat *MORINUS*. in Exercit. de
Linguis. c. 9. p. 259. dicens, ignotum adhuc esse, quo Sarna-
ritanis inscriptionibus signati numi referri debeant, quia
nullum tempus aut annus quo cusi, in nummis exstaret;
HARDUINUS enim in Chronol. V. T. fol. 602. in Opp. &

RELAND. diff. 1. p. 45. satis ostenderunt, omnes non plane cæcos & Ebrææ linguæ ignaros annum & tempus in numis satis luculenter cognoscere posse. Lapsus est quoque *OTTO SPERLINGIUS.* de numis non cufis. p. 101. c. 16. dum profert Inscriptiones in hisce numis tam ineptas esse ut nullo modo explicari possint. Opposuit ei contrarium *RELAND.* Diff. 1. p. 47. & ad oculum demonstravit, hasce inscriptiones nulla obscuritate, sed potius clara littera & luce gaudere. Varia de numis Samaritanis genera, *figuris humanis*, templis, urnis mannæ, palmis &c. signata, quæ plurimam partem ad Simonem Pontificem referuntur æri incisa videri possunt apud *KOCH.* in diff. de Nummor. Ebraicor. in script. Samaritan. (Helmst. 1712. 4.) *EISENSCHMID.* de Pond. & Mensur. Pecuniæ Vet. tab. 1. p. 144. *RELAND.* Diff. 5. de Nummis Samarit. p. 166. & 208. in *ACT. ERUD. LIPS.* 1709. fig. 5. p. 418. *SCHMID.* de Re Monet. Vet. Ebr. §. 28. *WALTON.* n. 9. Appar. ad Bibl. Polyglott. Sect. 2. Suppl. fol. 38. n. 10. *STEPH. MORIN.* Exercit de Linguis. c. 9. p. 280. n. 1. 4. & c. 9. p. 302. n. 6. 7. 8. *HARDUIN.* in Chronol. V. T. in Opp. Sel. fol. 602. & passim. Magnus Siclorum & nummorum Samariticorum thesaurus in Cymeliarchio Mediceo asservatur conf. *EZ. SPANHEM.* de Ul. & Præst. Numism. Diff. 4. p. 335. (Ed. Amst. 1671. 4.) In siclis, ut plurimum videmus virgam Aronnis, urnam Mannæ, thuribulum cum fumo inde ascendente, Palmam &c. cum hac epigraphe Hakkeduscha Hierosolyma: Hierosolyma sancta, & altera parte: Schechel Israel. Pondus Israelis. vide siclos æri incisos cum descriptione apud *R. AZARIAM.* Menor Enaim. p. 171. *MOS. NACHMANID.* in Pirush Tora. fol. 342. b. *ANTON. AUGUSTIN.* Dial. 2. *CASP. WASER.* de Antiq. num. Ebræor

l. 2. c. 3. JOH. MORIN. in Pentateuch. Samaritan. Exercit.
 2. c. 10. JOH. BAPT. VILLALPAND. in Apparatus. Urb. &
 Templ. P. 2. l. 2. Diff. 4. c. 27. SELDEN. in Jur. N. & G.
 l. 2. c. 6. p. 193. PATIN. Histor. Numism. c. 12. p. 82. JOH.
 LEUSDEN. in Philolog. Ebraeo mixto. Diff. 28. GEORG. de
 SEPIBUS. in Descript. Musæi Roman. Colleg. Soc. Jes. P.
 III. c. 1. fol. 48. (Ed. Amst. 1678. fol.) KIRCHER. in Oed.
 Æg. Tom. II. P. I. fol. 98. seqq. SPANHEM. de Ul. & Præst.
 Numism. Disp. 4. p. 334. HOTTINGER. de Cippis tab. 6.
 n. 1. JOH. BRAUN. in Select. Sacr. l. 2. c. 5. §. 65. p. m. 216.
 SPERLING. de numis non cufis, c. 16. p. 99. seqq.

CAP. III.

LYDI NON FUERE INVENTORES

NUMMORUM.

§. 1.

Inter gentes Asiaticas imprimis Lydi ea Præcellentiæ
 gloria donati sunt, ut ad eos inventum Pecuniæ referatur
 ab HERODOTO. l. 1. c. 94. fol. m. 41. (Ed. Lond. 1679. fol.)
 qui ita loquitur. „ Πρώτοι δὲ ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισ-
 „ μα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι ἐχρητάνθη. „ Hi primi eo-
 „ rum quos novimus nummum aureum argenteumque ad uten-
 „ dum percusserunt. „ Et hoc loco imprimis firmatus Vir
 Doctissimus OTTO SPERLINGIUS de nummis non cufis.
 c. 21. ostendere conatur, Croesum nummos cudisse, qui a
 posteritate in memoriam rei Κροίσειοι σατῆρες vocati essent.
 Horum & HERODOTUS meminit. l. 1. p. 47. (Ed. Francf.
 1594.) „ ac rursus mitteret Delphos ad Pythiam dona in sin-
 „ gulos viros quos illic multos esse audiebat, binos auri state-
 „ res. „ Meminit etiam Statærum Croesi POLLUX dum
 scribit. p. 437. : Καὶ ἄλλως ἤδη ἤκασεν οἱ Κροίσειοι σατῆρες.

§. 2.

Pulcherrima se offerebat occasio Lydis inmensam vim auri & argenti possidentibus. Summa enim cum admiratione id quod *HERODOTUS. l. 1.* tradit, de copiosis Cræsi divitiis & insolitis ac pretiosissimis muneribus, quæ Oraculo Delphico obtulit, legimus. Ipsi perennes fontes & divites venæ, quæ tantam auri vim in annum quasi tributum reddebant in Lydia erant. Nam non solum mons Tmolus multo abundabat auro. *HERODOT. l. 1. c. 93. fol. 40.* (Ed. Lond.) Sed etiam varia flumina, ut Pactolus, qui & Ladon vocatur *VARRONI* in Hecatombe: „Ladon „fluens sub sardibus flumen, tulit aureum later. „ ut & Hermus. vid. *BOCHART. in Phaleg. l. 2. c. 12. p. 99. SALMAS. in Plinian. Exercit. ad SOLIN. Polyhist. Tom. II. fol. m. 837.* (Ed. Paris. 1629, fol.) De his auriferis fluminibus & Poetæ multa scriptis suis inseruerunt ut *VIRGIL. l. 10. Æn. v. 141.*

*Meonia generose domo, ubi pingua culta
Exercentque viri, Pactolusque irrigat auro.*

JUVENAL. Sal. 14. v. 299.

Quod Tagus & rutila volvit Pactolus arena.

CLAUDIAN. l. 1. in Ruffin. v. 102.

*non stagna rubentis
Aurea Pactoli, totumque exhausserit Hermum
Ardebit majore siti.*

id. in Consulat. Probin. l. 1. v. 52.

*quanto pretiosa metalli
Hermi ripa micat, quantas per Lydia culta
Despumat rutilas dives Pactolus arenas.*

§. 3.

Sed concessis his omnibus, tamen non est verisimile, primos Lydos tam capaces & ingenio præstantes fuisse, ut nummorum usum excogitarent omnium in hoc studio felicissimi. Nam non solum obstat, quod plurima pars Lydorum summa adhuc ruditate & morum fuerit atrocitate, & armorum strepitum & equitatus exercitia solum amarit, sed etiam quod nulla cum maritimis & vicinis gentibus exercuerit commercia, nec nauticas artes calluerit, ita ut veritati consentaneum satis videatur, Lydos in antiquissimis temporibus, nullam ut numos cudere operam adhibuisse. Adhæc non tam antiquo nomine gaudet Lydorum regnum. „nam sardes Lydorum regia rebus Trojanis recentior juxta STRABON. Geogr. l. 13. p. 625. d. & amplæ Mæoniæ solitudines rusticos primum exceperunt homines, e-latis jam ad pulcherrima florentissimi status culmina Phænicia & Canaanis regnis & civitatibus, Abi-Melecho quoque divitis populi Rege jam uso pecunia signata, cum in-condita tum temporis Lydorum turba vix agros colendi facultates haberet, & parvis tuguriis & tenui victu contenta barbaram adhuc vitam ageret.

§. 4.

Hoc tam præcise non nego, sed mollius solum abnuo, Lydos tandem numos cudere incepisse iis temporibus cum Halyattes & Cræsus armis regnum Lydorum extulerunt, & tot gentes Sardem regiam venerari potentiamque dominantem & splendentia Mæoniæ sceptrâ colere coactæ fuerunt. Accidit autem eo tempore, cum numos cudendi peritia plurima ante secula in Græcia jam notissima esset, ut numi Phidonis aliorumque jam diu communi usui in-

servirent, Lydorum nomine vix aliis & Græciæ regionibus noto. Multo citius ergo credamus, Cræsum aut alios per commercia cum Græcis habita, hanc simul artem accepisse, quam magnos & ultimos Lydorum Reges inventores rei cujusdam fuisse, quæ jam longe ante eorum tempora omnibus fere cultioribus regnis innotuit.

§. 5.

Nullus adhuc superest numus priscorum Lydiæ Regum temporibus signatus, cum plurimos & antiquissimos de Græcis habeamus. Ii quos de Lydicis numis videmus, multo recentiori seculo a civitatibus & Rebus, quibusdam Romanorum potentia jam dominante, cusi sunt; Si enim adhuc sub Regibus Mæonum signati fuissent sine dubio & nomen & effigies Regis exstaret, hoc enim tunc temporis maximo usu venerat; sed hanc antiquitatis notam in nullo Mæonum nummo adhuc cognoscere licuit. De his qui ad huc ostenduntur, unus, quem adducit *SPANHEMIUS* ex thesauro Pembrokiano, antiquitatis ulterioris speciem habet. Signatus enim est effigie senis cujusdam cum barba promissa & Tiara Phrygia cum ep. AT. Quod *Spanhem* explicat Atys & putat numum hunc ab antiquissimo illo Lydiæ Rege Ati cusum. Sed probabilior multo est sententia quem & *Vir CL. BASNAGE* in *Histoire des Juifs. Tom. VI. §. 26. p. m. 436.* fovet nummum hunc præsentare effigiem Atys Sacerdotis Cybeles, quod ex barba promissa & tiara Phrygia, bene sacerdoti non autem Regi convenienti, clarum esse potest. Unum adhuc commemoratu dignissimum deprehendimus, in quo parte adversa caput viri barbati, sine dubio Herculis & averfa Omphalem

Clavamque gravem spoliūque leonis
ferentem adspicimus cum epigraphæ; ΜΑΙΟΝΩΝ. apud
LAV.

LAURENT. BEGER. in Theſ. Brandenb. Tom. 1. fol. m. 500. (Ed. Colon. March. 1696. fol.) „*Jardani filia fuit Omphale Lydorum Regina, cui Tmolus conjux moriens regnum reliquit* „ APOLLODOR, l. 2. p. 135. Huic Reginae juffu Oraculi in triennium propter occifum Jphitum in ſerviutem traditus eſt Hercules, qui ſtrenuum Omphales ſervum agens, atrociniis terram infeſtantes caſtigavit, multaque tam fortia quam mollia facta peregit, uſque dum Omphale inſignem viri virtutem admirata, ubi quis eſſet & quibus genitus cognovit, in libertatem vindicatum, thori conſortem fecit, & Lamon, aut Laomedem aut Agelaum ut ſcribit APOLLODORUS. l. 2. p. 151. ex eo ſuſcepit. DIODOR. SIC. l. 4. c. 31. p. m. 226. NATAL. COM. l. 7. c. 1. p. 699. Hæc autem quæ DIODORUS SICULUS & OVIDIUS Ep. 9. v. 77. ſeqq.

*Inter Ioniacas calathum tenuiſſe puellas
 - - - & domina pertimiſſe minas.*

tradunt & LUCIANUS in Dial. Deor. p. 208. profert, Herculem ab Omphale verberibus affectum eſſe, merito fabulis accenſeri poſſunt, nam PALÆPHATUS ſcriptor antiquiſſimus & non tam ſubleſtæ fidei ut DIODORUS expreſſis verbis ſcribit *πρὸς ἀπίστων* c. 45. p. 66. mendaces eſſe eos homines, qui ſcribant, Herculem Omphales ſervum unquam fuiſſe, & affirmat, Alcidem ut Regem & Omphales maritum, cum quo propter fortitudinem & potentiam matrimonium contraxerat Regina, Lydis imperaſſe, Laomedemque ex hoc conjugio genitum. In memoriam hujus tam illuſtris Herculis & Omphales amoris ex quo tam magni poſteri, Reges potentiffimi uſque ad Cræſum progenerati ſunt juxta APOLLODORUM lib. 2. p. 151. Lydi hunc elaborari numum curarunt, ſed longe poſt tempora Her-

culis. Vocantur in hoc & plurimis numis Mæones, hoc enim nomen olim tulit Lydia teste *STRABONE*, qui l. 12. Geogr. scribit: „*Tebes campum Lydi (occupabant) qui tum dicebantur Mæones.* „ *DIONYS. HALICARNASS.* Ant. Rom. l. 1. p. m. 40. „*Hunc Lydum genere antiquis admodum temporibus migrasse e regione tum dicta Mæonia.* „ & *PLIN. N. H. l. 5. c. 29. p. m. 232.* (Ed. Francf. 1608. 8.) „*Lydia autem perfusa flexuosis amnis Mæandri recursibus supra Ioniam procedit, Phrygia ab exortu Solis vicina, ad Septentrionem Mysia, meridiana parte Cariam amplectens, Mæonia ante appellata.* „ Originem habet nomen a fluvio Mæandro sive Mæone, a quo Magnus *BOCHARTUS* in Phaleg. l. 2. c. 12. p. 97. summa eruditione & plurimis rationibus nifus deducit, assentiente *STEPHANO*, qui sic scribit: „*Μαιονία, ἡ λυδία ἀπὸ Μαιονος ποταμῆς. Mæonia, Lydia a Mæone fluvio.* „ Non autem in memoriam Regis Mæonis Mæones vocati sunt Lydi juxta *CLAUDIAN.* in Eutrop. l. 2.

- - - - dicti post Mæona Regem
Mæones - - - -

Fuit hic Mæon Rex Phrygiæ & Lydiæ, Cybelesque pater ut tradunt *DIODOR. SIC. l. 3. c. 58. p. 183.* *EUSEB.* de Præp. Ev. l. 2. Ostendit autem *BOCHARTUS. d. l. p. 95.* nunquam Mæonem quendam vixisse, multo minus in Lydiaregnasse. Mansit nomen Mæoniæ civitati cuidam Lydiæ adhuc recentiori seculo, unde Johannes Mæoniæ Episcopus Epistolæ Synodali hujus Provinciæ subscripsit. conf. *CAROL. & S. PAULO.* in Geogr. Sacra. l. 9. fol. m. 235. (Ed. Amst. 1703. fol.) In plurimis Lydorum numis vocantur Mæones, sic enim videmus in numo Neronis Deum Lunum cum ep. *MAIONON.* Bacchum Mæonum in numo Severi Alexandri, Dianam

Dianam Ephesiam Mæonum in nummis apud *BEGER*. in Thef. Brandenb. *Tom. I. fol. 60. & Tom. III. fol. 79.* Porro Mercurium, Palladem, Cererem, Caput Jovis, Junonem velatam, Herculem & fortunam in numis ΜΑΙΟΝΩΝ. apud *SPANHEM. Diff. 3. p. 222. HARDUIN. in Numm. antiq. Pop. & Urb. in Opp. fol. 99.* (Ed. Amst. 1709. fol.) Sardes etiam vocatur prima Mæonum civitas *CAP. ΠΡ. ΜΑΙΟΝΩΝ.* apud *HARDUIN. d. l. fol. 99.* ut & ΣΑΡΔΙΣ ΑΣΙΑΣ, ΑΤΑΙ-
 ΑΣ, ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. in nummis apud *SPANHEM. Diff. 9. p. 887. & in Callimachum. Obs. p. 298.* Ed. Ultra-
 ject. 1697. *OCCON. pag. 137. HARDUIN. d. l. fol. 149.*
SPON. in Itinerar. P. I. fol. 119. HOFMAN. in Lexic. Tom. IV. fol. 66. (Ed. Amst.) Cæteros nummos, qui ad Lydos referri queunt, aut Urbs Sardes cudi curavit cum effigie Veneris, Bacchi, Matris Deum &c. & epig. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. ejusmodi numos vid. apud *HARDUIN. d. l. fol. 149. 150. PATIN. fol. 102. SEGUIN. p. 23. BEGER. in Thef. Brand. Tom. I. fol. 501. & Tom. III. fol. 60. SPON. in Itinerar. P. I. tab. 3. n. 7. fol. 118.* (Ed. Nurnb. 1690. fol.) aut Urbs Tmolus, cujus mentio fit apud *TACIT. l. 2. Annal. c. 47. p. 75.* Sita fuit in monte Tmolo juxta *Plin. l. 5. c. 29.* ubi adhuc hodie hæc. exstat inscriptio :

ΦΙΛΗ ΤΙΜΩΛΙΣ ΕΤΕΙΜΗΣΕΝ
 ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΤΙΒΕΡΙΩΝ
 ΚΑΙΣΑΡΑ.

SPON. in Itinerar. P. I. fol. m. 110. In numis hujus ur-
 bis videmus parte antica ΤΜΩΛΕΙΤΩΝ nomen expressum,
 parte postica autem caput senile & barbatus cum ep.
 ΤΜΩΛΟΣ. & in alio Faustinae numo parvam Dianam cum
 ep. ΤΜΩΛΕΙΤΩΝ. apud *SPON. Itinerar. P. I. fol. 119. HAR-*
DUIN. in Numm. Pop. & Urb. fol. 170. Postremo adhuc

Fluvius Hermus in nummo *CAITTHNON* expressus est apud *HARDUIN. d. 1. fol. 147.* Hæc est series fere omnium numorum, de quibus adhuc a Lydis relictis nobis gratulari possumus, & qui omnes a civitatibus singulis aut universo Lydorum populo cusi sunt, quod verbum *ΔΗΜΟC* in quibusdam testatur. *BEGER. Thes. Brand. Tom. III. fol. 60.* Nullam in his omnibus invenimus genuinam notam, quæ nobis persuadere posset Lydos fuisse olim pecuniæ & numorum inventores, unde & in hac re testimonium *HERODOTI*, qui mundo jam multis figmentis imposuit, ut *CTESIAS* apud *PHOTIUM*, *STRABO* & *DIODORUS* non uno in loco, *GELLIUS*, *PLUTARCHUS* in libro de malignitate *HERODOTI*, *JOSEPH. contr. Appion. l. 1. p. 1035.* *LAERT. in Proem. Segm. 9. p. 7.* (Ed. Amst. 1692. 4.) probant, rejicimus, & judicante *CICERONE*, qui de *Leg. l. 1.* scribit: „ *Apud Herodotum Historia patrem sunt innumere, fabiles fabula* „ & hanc de Lydorum invento optimo jure ad tales referimus fabellas.

CAP. IV.

GRÆCIS NON ADSCRIBI POTEST PECUNIÆ SIGNATÆ INVENTUM.

§. I.

Post Lydos etiam variis adhuc inventum pecuniæ auctores tribuunt, sicuti *COELIUS RHODIGINUS* Hermodicem Midæ Regis Phrygiæ uxorem, quam cum marito in Gemma exsculptam exhibet *LAURENT. BEGERUS* in *Thes. Brandenb. Tom. I. fol. 23.* hoc honore extollit, sed nullo fundamento nixus. Alii ad Thessalos referunt vid. *HORN.*

in Histor. Natural. lib. 2. c. 10. p. 105. & quidem ad Regem
Jonum ut aut Itonum LUCAN. l. 6. v. 402.

*Primus Thessaliae Rector telluris Itonus
In formam calidæ percussit pondera massa;
Fudit & argentum flammis, aurumque moneta
Fregit, & immensis coxit fornacibus ara.
Illic quod populos scelerata impedit in arma
Divitias numerare datum est.* - - -

Numeratur etiam inter monetæ inventores Erichtonius
juxta POLLUCEM. l. 9. c. 6. quod etiam innuere videtur
PLINIUS. l. 7. c. 56. dum scribit : „ Argentum invenit
„ Erichtonius Atheniensis, ut alii Æacus. „ Fuit autem hic
Erichtonius Vulcani filius, septingentis annis Phidone anti-
quior, qui pariter & per alia inventa celebre sibi compa-
ravit nomen, sic enim Curule certamen primus instituit
juxta VIRGIL. in Georg. l. 3. v. 113.

*Primus Erichtonius currus & quatuor ausus,
Jungere equos rapidisq; rotis insistere victor.*

Et ÆLIAN. Var. Hist. l. 3. c. 38. PERIZON. Comm. in b. l.
Tom. I. p. 271. Porro & Παναθήναια initio dicta Ἀθήναια
conf. HARPOCRATION. in Παναθ. MEURSIUS in Pana-
thenzis. JOH. FASOLD. de Festis Græcor. Dec. 12. n. 5.
p. 283. PERIZON. in Not. ad ÆLIAN. l. 3. c. 38. p. 271. du-
biam autem auctores de his omnibus afferunt notitiam, ut
& POLLUX. l. 9. c. 6. p. 437. testatur, cui non esse operæ
pretium videtur inquirere. „ Utrum Phidon Argivus num-
„ mum primus excuderit, commercine an alea adminiculo?
„ an Erichtonius Atheniensibus & Lyciis, an Lydii ut ait Xe-
„ nophanes? aut Naxii ut Agostenes.

§. 2.

Subscripsisse videtur Vir Summus *LAUR. BEGERUS*,
 in Thef. Brand. *Tom. II. fol. 527.* illi sententiæ, quod Erich-
 tonius inventor monetae celebrandus, licet sibi ipse con-
 tradicat, alio quodam loco Phidonis numos antiquissimos
 nominans. Adfunt autem varia loca, quæ assertum hoc
 fulcire possunt jam ante Phidonis tempora numos in usu
 fuisse. Sic enim scribit *PALÆPHATUS* περὶ ἀπίστον. c. 32.
p. m. 50. Perseum ab expeditione in Gorgonum insulas re-
 deuntem a Seriphiis pecuniam postulasse; locus est hic:
 „ ἐν ταύτῃ δὲ παραπλέων χεῖματα παρὰ τῶν νησιωτῶν εἰσε-
 „ πρέατ[ε]ρο. καὶ τὰς μὴ δίδοντας ἀνήγει. ἔτω δὴ καὶ τὰς Σε-
 „ ριφίαις ἥτοι προσπλεύσας ἐκείνοις χεῖματα &c. *Qua cir-*
 „ *cumnavigans pecunias ab Insulanis exegit & qui dare re-*
 „ *cusarent morte affecit. Ita a Seriphiis quos accessit cum*
 „ *numos petisset &c.* Perseum autem longe ante Phido-
 nis tempora vixisse ostendit *CLEMENS ALEXANDRIN.*
Strom. l. 1. p. 335. „ *A diluvio (nempe deucalionis) adin-*
 „ *cendium Ida & inventionem ferri & Idaos dactylos ut di-*
 „ *cit Thrasylus anni 73. Ab incendio Ida ad raptum Ga-*
 „ *nymedis anni 65. Inde ad Persei expeditionem, quando*
 „ *glaucus Isimia constituit ob Melicertam, anni 15. ab expe-*
 „ *ditione Persei ad Troja conditum anni 34.* Porro ex-
 stat locus *THUCYDIDIS* scriptoris Gravissimi de Pello Pe-
 loponnes, l. 2. p. 110. qui tradit jam Theseum pecunia u-
 sum fuisse, sic enim scribit: „ *Theseus ac regnum ade-*
 „ *ptus (vir prudens & potens) cum aliis in rebus regionem*
 „ *excoluit, tum etiam concilia & magistratus aliarum ur-*
 „ *bium sustulit, omnesque in unum concilium & Prytaneum*
 „ *Athenis coegit. Singuli res suas, ut ante possidebant, sed*
 „ *una hac civitate uti necesse erat; in quam cum omnes jam*
 „ *convenirent pecuniamque ad usus publicos conferrent,*

„auctior illa posteris a Theseo tradita est. „ Theseus quoque multum Phidonis tempora antecessit, nempe annis 438. ut & Pelops qui Peloponneso nomen dedit teste *DIODORO. SIC. l. 4. c. 76. p. 262.* & de quo *PLUTARCH.* in Theseo. p. 2. a. tradit: „Pelops non magis vi pecunia, quam multitudine liberorum Regibus Peloponnesis praevaluit. „

§. 3.

Sed omnia hæc loca nihil probant, nam *χρήμα*, quo verbo *PALÆPHATUS* utitur, significat opes aut divitias non autem absolute pecuniam, ut *BRUNNERUS* cujus versionem adhibui, explicat. Sic etiam pecunia plurimam partem a scriptoribus latè pro opibus, auro aut argento sumitur. Ostendunt porro varia loca gravissimorum scriptorum, iis temporibus pecuniæ usum Græcis nondum innotuisse, sic enim scribit ipse *PALÆPHATUS* Historicus Homero antiquior a quibusdam habitus in libro de Incredibilibus. c. 42. p. m. 63. de exstructione Thebes: „ἀργύριον δὲ οὐκ ἔσχον τότε οἱ ἄνθρωποι. Nulla adhuc tum temporis inter homines erat pecuniæ usura. „ & alio loco de temporibus Regis Ceton qui tempore Laomedontis Regis Trojani vixit, tradit: c. 38. p. 55. „ἀργυρίοις μὲν οὐκ οἱ τότε ἄνθρωποι οὐκ ἔχρῳντο, ἀλλὰ σκέυεσι. Προστάζει δὲ ὁ Βάσιλευς, ὃ ὄνομα Κήτων, τῶν πόλεων τινὰς μὲν ἵππους δίδουσι, τινὰς δὲ κόβας. Neque enim argento tunc temporis utebantur homines, sed suppellectile tantum & utensilibus. Rex itaque qui Ceton vocabatur, civitates quidam alias iussit sibi equos dare, alias vero puellas. „ *HOMERUS* quoque scribit, *Iliad. 7.* in fine. permutationes adhuc tempore Trojani belli in usu fuisse:

Νῆες δ' ἐκλήμνοιο παρέσπασαν δῖον ἀγέσσαι,
 Ἐνθεν ἄρ' ὀνίζοντο κερηκομόωντες ἄχαιοι,
 Ἄλλοι μὲν χαλκῷ, ἄλλοι δὲ αἰθωνίσι σιδήρῳ
 Ἄλλοι δὲ ῥινοῖσι, ἄλλοι δ' αὐτοῖσι βόεσσιν,
 Ἄλλοι δ' ἀνδραπόδεςσιν, τιθεντο δὲ δαῖτα φα-
 λείαν.

*Affluit ex Lemno ratibus tum copia vini,
 Unde reportabant criniti vina Pelargi,
 Aeris quidam, alii fulgentis munere ferri,
 At scutis alii, pars bobus mancipiisve
 Mutabant passim, & convivia lata parabant.*

conf. Inst. §. 2. de Empt. & Vend. Tradit etiam locus
PAUSANIÆ Lacedæmonios tempore Regis Polydori nullam
 habuisse monetam, sic enim loquitur. l. 3. p. 181. 182. „ In-
 „ ter alia decretum est ut magistratus instrumenta publica
 „ Polydori imagine obsignaret. Illius domus de uxore ejus
 „ publice emptæ Βούνητα dicta, quod boves pretium fuere;
 „ nondum enim erat nummus argenteus aut aureus. „ Si-
 gnata jam erat tum temporis Phidonis moneta, nondum
 notus autem erat ejus usus, & cum etiam ad Lacedæmo-
 nias promanaret, vi legis Lycurgi rursus expulsus est. Ad-
 est quidam nummus æneus, quem exhibet **GOLTZIUS**. in
Magn. Græcia. tab. II. ΛΑΚΕΔΑΜΟΝΙΑΝ, in quo ΠΟΛΥΔΩΡΟΥ
 Regis caput laureatum, & averfa parte Eques hastatus ho-
 stii prostrato incumbens. Longo autem tempore post cu-
 sus est hic numus in memoriam Polydori Regis virtutum
 laude immortalis. Satis ergo ex his omnibus patet Græ-
 cos ante Phidonis tempora nulla signata moneta usos, &
 omne

omne hoc quod de alio inventore artis nummariae apud Græcos traditur, veritati contrarium esse.

§. 4.

Inter omnes Græcorum gentes honor hic merito ad Æginenses referendus est, qui propter insignem fortitudinem jam celebre nomen apud *HEROD. l. 9. c. 93.* habent. Possidebant autem Æginenses insulam admodum sterilem & ad agriculturam prorsus ineptam. *STRABO. Geogr. l. 8. p. 367. 375.* Unde mercaturæ operam dabant illamque jam longe ante Lycurgi tempora exercebant. *PAUSAN. in Arcad. c. 5.* Primaria hæc fuit causa inventi nummorum juxta sententiam Viri Cl. *PERIZONII. in Not. ad ÆL. Tom. II. p. 681.* & gloriæ, quam Æginensibus tribuit *ÆLIANUS* dum scribit *Var. Hist. l. 12. c. 10. p. 681.* (Ed. Lugd. Bat. 1701. 8.) „Καὶ πρῶτοι νόμισμα ἐκόψαντο, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκλήθη νόμισμα Ἀγινάσιον. Primi etiam numisma percusserunt & ex ipsis Æginense numisma vocatum est. Signavit autem primum hoc Ægimensium νόμισμα Phædon aut Phidon juxta *EPHORUM*, Rex tunc temporis totius Peloponnesi. vid. *STRABON. l. 8. p. 376. a. ALEX. ab ALEX. G. D. l. 4. c. 15. p. 215. b. PERIZON. in ÆL. Tom. II, p. 681. SPERLING. de numis non cufis. c. 1. p. 6. 7. 8. 9.* Probatum quoque hoc ex antiquo marmore quod celebriores Græcorum Epochas continet & exstat inter Marmora *ARUNDELLIANA*, in quo hæc legimus v. 45. 46. „A quo Phidon Argivus Argus Rempublicam administrabat, mensuras & pondera fecit, & nummum argenteum in Ægina cudi, conf. *PERZON. d. l. T. II. p. 681. SCHOTT. de numo Phidonis. in Miscellan. Berolinenf. n. 5. p. 56. 57.* (Ed. Berol. 1710. 4.) Erat autem hic Phidon Rex Argivorum, septimus a Temeno, undecimus ab Hercule & æqualis Lycurgo

curgo & Iphito juxta *SYNCELL.* p. 198. b. In marmore ei assignatus est annus *Æræ Atticæ* MCLXXXVIII. Per Jul. 3819. post casum Trojæ 314. vid. *MARSHAM.* in Canone Chonico. Sic. XV. p. m. 446. (Ed. Lips. 1676. 4.) Invenit & hic primus mensuras teste *HERODOTO.* l. 6. c. 127. „ *E Pe-*
 „ *loponneso autem Leocides Phidonis Argivorum tyranni fi-*
 „ *lius, ejus inquam Phidonis, qui mensuras Peloponnesiis sta-*
 „ *tuit, longe omnium Græcorum insolentissimus: qui sum-*
 „ *motis Eliensium Agano thetis (i. e. munerariis) ipse Agano-*
 „ *theta exstitit in Olympia.* „ Porro & Pondus *Æginense* ut tradit *SYNCELLUS.* p. 198. „ *Phidon cum Argorum po-*
 „ *tiretur mensuras & pondera primus instituit.* „ & *PLI-*
 „ *NIUS.* l. 7. c. 56. p. 350. „ *Mensuras & pondera Phidon*
 „ *Archivus (nempe invenit.)* „ Nulla autem re unquam sibi majorem comparavit gloriam, quam quod nummos inter græcos primus cuderit, nam immortale Phidonis nomen metallis in perennaturam memoriam insculptum adhuc admiramur feri posteris. Superest enim argenteus Phidonis nummus in *Cymeliarchio* augustissimi Regis Prussiæ, quem exhibet Vir summus *LAUR. BEGERUS* in *Thef. Palatino.* fol. 275. Ed. Heidelberg. 1685. fol.) & in *Thef. Brandenb. Tom. I. fol. 275. & SCHOTT.* Nummo Phidonis in *Miscell. Berol. n. 5. fig. 3. p. 33.* Vir doctissimus *OTTO SPERLINGIUS* in tr. de numis non cufis. p. II. 12. c. 1. numum Phidonis, quem adhuc habemus, recentiori ævo in memoriam Phidonis a posteris cufum existimat, variis autem argumentis refellit hanc *SPERLINGII* sententiam *SCHOTTUS.* in tr. de numo Phidonis. Id etiam quod *BASNAGE* in *Hist. des Juifs. Tom. III. l. 4. c. 17. §. 9. p. 252.* profert nullum *Dario* aut *Alexandro Magno* antiquiorem numum ostendi posse, tot antiquiores & imprimis hic Phidonis satis refutant. Fusus autem erat hic numus ex argento purissimo, quod nativo simile,

simile; & ei ex quo nummi consulares cusi sunt, ante ferendum est. In parte antica expressum videmus Clypeum Barotium, & in postica mensuram Phidoneam cum uva & Epigr. ΦΙ-ΔΟ. Pari forma existant etiam numi ΒΟΙΩΤΩΝ, cum mensura uva & clava Herculis.)(clypeo Bæotio, aut cum mensura uva & clava cum epig. ΘΕΒΗ.)(autem clypeo signati. vid. *BEGER. in Thes. Brand. Tom. I. fol. 473. SCHOTT. d. l. n. 5. fig. 18. 19. SPANHEM. Obs. in Callimachi hymn. in delum. p. 378.* ut & numi Ismeniorum & Astyrenorum. *SCHOTT. fig. 16. 17. p. 51.* mensuram ea ex causa in numo Phidonis videmus, quia Phidon primus mensuram invenit, in numis Bæotiorum autem propter arctam Bæotiorum & Æginensium amicitiam & societatem, unde & se invicem cognatos vocabant. Clypeus Bœotius autem ab Hercule Thebano oritur, à quo Phidon genus deducit. conf. *BEGER. in Thes. Brand. Tom. I. fol. 280. 281. SCHOTT. d. l. p. 57.*

§. 5.

Inter antiquissimos, quos post Phidoneos numos possidemus merito numeramus numos Macedonicos, ejus generis sunt enim numi Amyntæ, Perdiccæ, & Archelai cum equo aut aquila in parte postica apud *BEGER. in Thes. Brandenburg. Tom. I. fol. 228. 231. & in Thes. Palatino. fol. 112. HARDUIN. in Chronolog. V. T. in Opp. Sel. fol. 572. 573.* Porro & huc referamus numos ΓΕΛΩΝΟΣ ΣΤΡΑΚΟΣΙΟΥ cum capite laureato.)(& victoria in bigis. vid. *HARDUIN. in Numm. Pop. & Urb. fol. 154. & in Chronol. V. T. fol. 571.* ut & numos Polycratis apud *HARDUIN. Chron. V. T. fol. 572. Spanhem. de Us. & Præst. Num. p. 170. & ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ* reginæ Cariæ cum capite velato in parte adversa & Mausoleo in averfa apud *SCHMID. in Sel. Numism.*

ex Gazophyl. Arnstadio Schwvartzb. p. m. 33. seqq. (Ed. Ien. 1693.) Parem Artemisiæ numum sed suspectum vide expressum apud CUPER. de Consecrat. Homeri in App. p. m. 236. (Ed. Amst. 1683.) Obiter hic notandus est lapsus Viri insigni eruditione celeberrimi JOH. HARDUINI in chronol. V. T. fol. 574. qui asserit verbum ΒΑΣΙΛΕΩΣ nunquam expressum inveniri in numo ante Alexandri M. tempora, & adhuc vivente Alexnadro cuso, esse etiam hoc genuinam antiquitatis notam omnesque numos hoc verbum ostendentes ante dicta tempora, merito supposititios vocari. Certe non parum miror Virum tam doctum & imprimis in scientia numismatica tam egregie peritum, opinionem produxisse, quam multi nummi non tam eximia raritate insignes refellunt. Ipse adducit in Num. Pop. & Urb. fol. 154. duos Gelonis numos ex PARUTA, in quorum primo aquilam cum fulmine parte adversa, in geminis autem parte a versa epigraphæ ΣΤΡΑΚΟΣΙΟΥ ΓΕΛΩΝΟΣ cum litteris B A., quæ sine dubio βασιλέως significant, videmus. Priorem suppositium esse judicat HARDUINUS, quia aquilam cum fulmine expressam haberet, quod symbolum solum in Ægyptiacis numis ut insigne Ptolomæorum deprehenderetur. Habemus autem & alios numos cum aquila fulmen tenente, & si hoc sequeretur omnes numos præter Ægyptiacos supposititios esse, qui signum Ptolomæorum, nempe aquilam gerunt, innumeri essent falsi, quos tamen Viri in hoc studiorum genere Summi, & Doctissimi antiquarii pro genuinis accipiunt. Alterum nummum quem ipse adducit genuinum quidem esse concedit, quia a SPANHEMIO. p. 347. pro antiquo n. 2. affertur, sed a monetario verbum ΒΑΣΙΛΕΩΣ sine Principis voluntate ex adulatione quadam in nummo expressum esse judicat, quia in
nullo

nullo alio Gelonis numo titulus Regius cerneretur, & Gelo ab omnibus Scriptoribus non Rex, sed solum tyrannus vocaretur. Hæc omnia autem *HARDUINUM* nihil adjuvant, nam alii adsunt nummi quos summus *BEGERUS* exhibet & qui nullo modo & iudicio inter suspectos referri possunt; Vir enim hic incomparabilis & per æterna insignium meritorum monimenta rerum fatis major *BEGERUS* tanta in arte numismatica peritiâ instructus & tam gravi & firmo iudicio præcellens fuit, ut temerarium esset, numos a tanto Viro summo studio exploratos supposititios vocare, juxta sententiam Celeberrimi *SCHOTTI* de numo Phidonis in *Miscell. Berlin. n. 5. p. 36.* Producit autem *BEGERUS* in *Thef. Brandenb. Tom. III. fol. 14.* Imo nummum antiquissimum Amyntæ Regis Macedonum, qui temporibus Cyri & Successorum ejus regnavit, in quo numo parte anteriori exstat cancer, in posteriori vero Β ΑΜΙΜΤΑΤ Μ. Βασιλέως Ἀμύντος Μακεδόνων. 2do affert nummum Philippi Macedonis, in quo parte aduersa caput cum exuviis leoninis in averfa autem Jupiter hastatus sedens & aquilam manu insidentem tenens cum ep. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ in *Thef. Brand. T. I. fol. 236.* numos cum pari inscriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ vid. in *BEGER. Thef. Brand. Tom. I. fol. 238.* & in ejusdem *Observat. ad Numism. quadam antiqua. n. 21. p. 26.* (Ed. Colon. Brand. 1691. 4.) Observatur 3tio etiam in numis Alexandri M. titulus ΒΑΣΙΛΕΩΣ ut in numo apud *BEGER. in Thef. Brand. Tom. I. fol. 242.* caput Alexandri galeatum .)(. Victoria aut Pallas c. ep. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ cum MP. signo laureato & A. & in alio apud eundem in *Epist. ad SPANHEM. Obs. ad Sel. Numism.* præmissa, caput Alexandri eum exuviis leoninis .)(. Jupiter hastatus sedens &c. c. ep. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΛΕ-

ΞΑΝΔΡΟΤ. Facile ex his apparet, quam erronea sit *HARDUINI* opinio de voce βασιλέως. Error autem tam parvi momenti Viro tam eximio facile condonandus, & optandum potius ne in graviores tam in Theologia quam Chronologia, incidisset, qui insignia viri merita multum obscurarunt. (ut e. g. in chronologia Ahasveri in chronol. V. T. fol. 557. sq. in qua Marshamum qui in Can. chron. p. m. 604. hoc assertum fovebat secutus, refutavit autem hanc sententiam *VITRINGA*, in *Observat. Sacr.* l. 6. c. 4. §. p. m. p. 276. seq. (Ed. Francf. 1708. 4.) sed satis de hac.

§. 6.

Sed ut revertamur ad inventores numorum, fortasse cuidam appareret Phidonem primum monetas cudisse; sed hæc sententia veritati non est consentanea; nam siquidem hoc concedendum, Phidonem primum omnium in Græcia argentum signasse, sed non in toto orbe. Primo enim multa ejus generis adsunt exempla, nam in Autoribus sæpius scriptum exstat, hunc aut illum esse inventorem certæ rei, quod tamen solum de ejus regione aut regno intelligendum, non autem eum etiam in alias regiones primum aliquid introduxisse. Et ex his oritur intricata illa confusio, quod varii homines de una re inventores prædicentur, quorum quisque solum in sua ditione hoc aut illud invenerit aut statuerit. Tali modo & Darii primum aureos numos signasse autores proferunt vid. *ALEXAND.* ab *ALEX. G. D.* l. 4. c. 5. p. 218. a. *BRISSON.* de *Reg. Persar. Principat.* l. 2. p. m. 277. (Ed. Heidelb. 1595. 8.) *SPERLING.* de *numis non cufis.* c. 21. p. 129. seq. fuit autem hic Darius Hystaspes non autem Darius Medus, ut *MORINUS* de lingua primæva p. 299. falsò putat ut & *MARSHAM.* Can. Chron. p. 604. nota Darici fuit Sagitta-

gittarius, vid. Hyde de Relig. Persar. c. 23. p. 307. & in Ap. p. 528. (Ed. Oxon. 1700. 4.) *Plutarch. in Moral. p. 211. talem numum vid. apud Spanhem. de Us. & Præs. Numism. Diff. 4. p. 287. seq.* Scribunt autem Darium sibi in animum induxisse elaborare aliquid æternitate dignum & quod nullus Regum ante ipsum fecerit, ut nunquam ex animis & memoria posterorum discederet. Sic enim scribit *HERODOTUS. l. 4. c. 166.* „ Siquidem audiens atque animad-
 „ vertens Dario cordi esse memoriam sui relinquere, opere
 „ quod a nullo alio Regum factum esset, id sibi imitandum
 „ putavit, donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro
 „ quam potuit purgatissimo monetam percussit. Aryandes
 „ autem Ægypti prætor idem ex argento fecit, & nunc quoq̃
 „ exstat purissimum argentum Aryandicum. „ & *SUIDAS.*
 „ Δαρείος, νόμισμά τι ἦν χρυσοῦν, ὑπερ Δαρείου πρῶτον ἐπε-
 „ νόνησεν. „ Si quidam ante Darium numos in Persia fudisset, non primus se memoriæ posteritatis hoc invento commendare potuisset Darius, quod tamen ex verbis *HERODOTI* clarum est. Sic etiam sine dubio Phidon in Græcia initium fecit numos cudendi Dario quidem antiquior, sed tamen in hoc passu similis. Secundo etiam Phidon a nullo antiquo scriptore pecuniæ *primus* inventor vocatur, sed omnes uno ore consentiunt Phidonem quidem primum in Ægina numum cudisse, non autem primum pecuniæ inventorem fuisse. Tertio satis exploratum, & extra omnem disceptationis campum positum est Phidonem longe post tempora Abrahami vixisse, cujus avo in Phœnicia & Philistæa nummi jam usui publico inserviebant, & sic veritati non absolum erit, Græcos tam alias multas scientias, quam etiam hanc artem ex commercio cum Phœnicibus didicisse. Phœnices enim omnium mortalium tunc temporis cultiores, per commercia quæ cum Græcis ex-

ercuerunt, & colonias quas in Græcorum regiones adhuc incultas duxerunt, Græcos omnes docuerunt artes, quibus rudes ad humanitatem informari solent. Cadmus, qui Thebas condidit plurimis ea occasione scientias accolas instituit teste HERODOTO, l. 5. c. 58. p. 402. „οἱ δὲ
 „Φοίνικες ἔτι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι διὰ τὴν ἐσθήγαγον διδασ-
 „κάλια εἰς τὰς Ἑλληνας, καὶ δὴ καὶ γεράματα ἐκ ἔοντα πρὶν
 „Ἑλλήσιν Phœnices autem qui cum Cadmo venerant ἔδωκαν
 „cum aliis doctrinas in Græciam introducere, tum etiam
 „litteras, quæ apud Græcos antea non fuerant „ ἔ ZENO-
 DOTO de Zenone in Epigr. apud Laert.

Ἐὶ δὲ πάτρα Φοίνισσα, τίς ὁ φθόνος : ἦν καὶ
 ὁ Κάδμος

Κεῖνός, ἀφ' ἧς γεραπτὰν ἑλλάς ἔχει σελίδα :

Si patria es Phœnix; quid tum? fuit hæc quo-
 que Cadmo

Patria, qui Græcis prima elementa dedit.

& TACITO Annal. l. 11. p. m. 224. „Quippe faua est Cad-
 „mum classe Phœnicum uentum, rudibus adhuc Græcorum
 „populis, artis ejus autorem fuisse. „ Græci fere omne id
 quod in Philosophia, Mathesi & mechanicis artibus &c.
 necessariisque aliis ad sustentationem vitæ humanæ rebus
 sciunt, Barbaris gentibus Phœnicibus & Ægyptiis debent,
 conf. VOSS. de Sect. Philof. c. 6. SCHEFFER, de Philof.
 Italic. c. 5. p. 19. seqq. BORRICH. de Sap. Hermet. ἔ c. l. 1.
 c. 9. & innumeros alios qui satis prolixè hanc materiam
 tractarunt. Sed parvam admodum de his omnibus ex
 Græcis scriptoribus haurimus notitiam, impediende nempe
 majorem detestanda Græcorum Φιλαυτία, invidiâ & super-
 biâ

biâ, his enim impulsî gravi ingratitude, minima, quæ de Barbaris habent, agnoscere volunt, sed se ipsos omnia invenisse gloriantur, sic enim *DIOG. LAERT. in Proem. Segm. 3. p. 3.* satis impudico calamo scribit : *Λανθάνουσιν, αὐτὰς τὰ τῶν ἐλλήνων κατορθώματα, ἀφ' ὧν μὴ ὅτινε φιλοσοφία ἀλλὰ καὶ γένεσι ἀνθρώπων ἤρξε, βαρβάροις προσάπτοντες.* „ *Ignorant recte facta Græcorum, qui ea a Barbaris accepta ferunt, cum tamen a Græcis non modo Philosophia sed & genus humanum duxit originem.* „ Sed dum omni opera & studio conantur, ut deprimant doctorum suorum nempe Barbarorum merita, sæpissime tamen ita impingunt, ut ille, qui diligentia quadam Græcorum scripta perlegit, facile agnoscat, ex quo fonte Græcorum scientiæ manarint. Sic enim *HYGINUS fab. 274.* quoque Cadmum prædicat Græcos æs tractare primum docuisse, dum scribit : „ *Cadmus Agenoris filius æs Thebis primus inventum condidit.* „ Et successu temporis etiam artem numos cudendi per Phænicis ad Græcos venisse satis probabile est. Nam ex eo patet, quod Bæotii & arcta societate iis juncti Æginenses, qui a Phænicibus & Cadmo originem traxerunt, & postea perpetua cum Phænicum civitatibus quasi patriis commercia exercuerunt, numos in Græcia primi cuderint. Æginenses enim primi Græcorum admercatum profecti, v. *PAUSAN. in Arcad. c. 5.* & sine dubio in Phæniciam ubi tunc temporis solum fere mercatura florebat, negotiati sunt. Levi opera sic deduci potest unde numi primum ad Græcos venerunt, nempe vel a Colonia Phænicum in Bæotia ad Æginenses socios, vel etiam per commercia in Æginam mercaturæ deditam, ex Ægina ad Naxios Athenienses & alios. Sic ergo Æginenses primi inter Græcos argenti signatores, simul pecuniæ inventores vocati sunt, more

quodam Græcis usitato, qui omnes eos qui ex peregrina terra insolitum aliquid primo in patriam apportarunt ejus rei auctores celebrarunt. Sed nimiam prolixitatem fugiens hic filum abrumpo, solum adhuc demonstraturus, unde tam tarde apud Græcos innotuerit nummorum usus. Hoc meo judicio ex nimia auri & argenti raritate originem traxit, nam Phænices quidem in Græciam artes & scientias intulerunt, non autem divitias & metallorum copiam, sed potius in præmium & mercedem laboris & informationis ea quæ apud Græcos ad huc rudia erant metallorum genera in Phæniciam secum abstulerunt. Quod etiam ex eo manifestum est, quod Græci adhuc Cræsi tempore tanta auri penuria laborarint, ut coacti fuerint Sardes legatos mittere ad cõemendam auri copiam, qua uterentur ad Apollinis statuam deaurandam; testatur hoc *HERODOT.* l. 1. p. 56. „ Nam cum illi misissent Sardis ad aurum cõmendum, quo usuri erant in id simulacrum Apollinis, quod nunc positum est apud Laconicam in Thornace, eo auro sunt a Cræso donati. „ Satis ergo, ut spero, perspicuum erit, Græcos non fuisse nummorum inventores, sed eos a Phænicibus artem hanc didicisse. Conferam ergo me ad Phænices, ea ponderaturus argumenta, quibus plene persuasus sum inter hanc tam celebrem gentem primas argenti signatores extitisse, dignissimosque esse Phænices eâ gloria, quæ ementita Græcorum merita fugiens, tandem ad veros autores fato redit augustiori.

CAP.

CAP. V.

AD PHOENICES REFERENDUM EST
PECUNIÆ SIGNATÆ INVENTUM.

§. I.

Levissimus juxta opinionem quorundam apparet labor, de statu & ritibus Phœnicum quandam inveniendi notitiam; Ii autem qui hoc historiæ genus accuratiori perspexerunt studio, sine continuo labore & diligentia infatigabili acquiri eandem non posse, arbitrantur. Jacet enim tam tenebrosis antiquitatis delubris involuta certa rerum Phœnicarum historia, ut vix quandam ex fragmentis & paucis scriptorum Græcorum locis luci restituere queamus. Fulserunt quidem non inferioris ordinis sydera, quæ multa luce veterem & obscuram collustrarunt Phœnicum historiam, quibus annumeramus *THEODOTUM*, *HYPsicRATem* & *MOCHUM*, quos *CHÆTUS* aut *LÆTUS* in Græcam transtulit linguam juxta *TATIAN. in Orat. contr. Græcos.* Porro etiam *HESTIÆUM* & *HIERONTMUM* quorum apud *JOSEPHUM Ant. l. 1. c. 4. & l. 1. contr. Appion.* & *TER-TULLIAN. Apologet. c. 19.* mentio fit. Ut & *DIUM* & *ME-NANDRUM EPHESIUM.* Inter hos etiam referendus est *PHILOSTRATUS* qui Historiam Phœnicum scripsit juxta *JOSEPH. Ant. l. 10. c. II. porro ASCLEPIADES CTPRIUS* apud *PORPHYR. de Abst. l. 4.* *CLAUDIUS JULIUS*, & *TEUCER CYCIZENUS* in *l. 5. de Tyro. conf. de bis omnibus VOSS. de Hist. Græc. BOCHART. in Geograph. Sacr. P. II. l. 2. c. 17. p. 861. seqq. HUETIUS. in demonstr. Evang. Prop. 4. c. 14. p. 348. (Ed. Lips. 1703. 4.) BURNET. in Archaeol. Philosoph. l. 1. c. 6. p. m. 361.* Sed iniquius quoddam fatum

lumina hæc obscuravit ; omnia enim monumenta periere nullumque reliquum mansit excepto fragmento *SANCHONIATHONIS*, quod *PHILO BYBLIUS* in Græcam linguam vertens ab interitu vindicavit. Reconditur etiam in Bibliotheca Florentina *SANCHONIATHONIS* fragmentum lingua Aramæa conscriptum teste *ATH. KIRCHERO. in Obel. Pamphil. l. 2. c. 14. f. 111.* Quanto tenuiori itaque de rebus Phænicum gaudemus notitia, tanto difficilius est certum aliquid de his commemorare, imprimis in rebus non tam gravis momenti quale inventum pecuniæ. Veruntamen quædam haud exigua inveni argumenta, quæ mihi persuadent veritati non esse contrarium, si Phænices inventores pecuniæ nominarem omnium primos. Fateor quidem non adesse tam magni ponderis rationes, quæ immobili fundamento nixa, plenam in hac re afferant certitudinem, sed solum tales, quæ meam sententiam solum veri similem reddant, & non tam facili negotio refutari possint, quam omnia aliâ argumenta, quæ quis proferre posset Ægyptiis aut aliis gentibus inventum pecuniæ tribuens. Sin autem præter opinionem graviores, pro aliâ gentis in hac re gloria contententes, mihi ostenderentur rationes, cum delectatione quadam meam seponam sententiam, quia probe mihi conscius sum, me inferiores adhuc eruditionis gradus ascendentem facile erroneam fovere potuisse sententiam. Sed non exiguum mihi, spe & opinione frustrato, manebit solamen, me cum *SALMASIO* viro fato majori & ad summum gloriæ & eruditionis fastigium elato, qui primus eandem in libro de Usuris. p. 423. amplectitur sententiam, errasse.

§. 2.

Phænicia inter primas numerari potest regiones, quas ho.

hominum multitudo & societas cultas reddidit. Satis sufficiens quoque superest notitia Phœnicum civitates fere omnium primas ad splendens se extulisse felicitatis culmen. Reges Philistæorum potentia & regiminis fulgore spectabiles jam ante Abrahami tempora in laude versabantur, & multæ certe florentissimæ urbes, jam tum apud omnes alias gentes celebrem reddebant Phœniciam. Primum inter has obtinebat locum magna Sidon, quam jam a Sidone cujus Genes. 10. v. 15. mentio sit, conditam esse probant *BOCHART. Geogr. Sacr. P. 1. l. 4. c. 35. d. 342. MARSHAM. in Can. Chron. Sec. XI. p. 304. MICRÆL. in Synt. Hist. Mund. p. m. 20. MERULA. Cosmograph. P. I. l. 3. p. 294. CLERIC. Comm. ad Genes. fol. 97.* non autem ab ea Sidone de qua *DAMASCIUS* scribit: „Ex pom-
 „to nascitur Sidon, qua propter canora vocis præstantiam
 „hymnum odes prima repperit.” conf. *BOCHART. d. l. P. II. l. 2. c. 2. p. 786.* Nomen fortita est urbs Sidon vel a Conditore Sidone vel teste *TROGO POMPEJO* a piscium ubertate. Nam Said, id est piscatio, hodieque Sidon dicitur, ut Galilææ oppidum Beth Saida quasi domum piscationis dixeris. vid. *BOCHART. d. l. P. I. l. 4. c. 35. p. 342. CLERIC. d. l. f. 97.* Æquales Sidoni erant Aſcalon & aliæ civitates; Tyrus autem conditores veneratur Sidonios a Rege Aſcalonis debellatos, & sic Sidone multo recentior. *JUSTIN. l. 18. c. 3.* unde etiam filia Sidonis vocatur apud *Eſaiam. 23. v. 12. BOCHARTUS. in Chan. l. 2. c. 17. p. 860.* ex loco *SCTLACIS* in Desc. Phœnices, probare studet, quatuor urbes, Tyrus vocatas, in Phœnicia existisse, si autem locum *SCTLACIS* in *Tóg. p. 39.* iudicio quodam perpendimus, non sequitur ex hoc assertum *BOCHARTI*; hoc autem verius est, plures quam unam Tyrum olim fuisse,

nam

nam in Josua. 19. v. 29. urbis munitæ Tfor mentio fit, quæ tum temporis jam condita fuit; Secunda Tyrus autem tempore Judicum exstructa est, nempe 240. annos ante templum conditum teste JOSEPHO. *Ant. Iud. l. 8. c. 2. p. 259.* & annos 76. ante Ilii excidium. *conf. MARSHAM. Can. Chron p. 304. WITSIUS. in Ægypt. l. 3. c. 1. §. 14. p. m. 200.* (Ed. Amst. 1696.) SCALIGER in *Not. ad BEROS. fragm. fol. m. 40.* Sed quicquid sit, hoc satis exploratum est urbes celeberrimas ut Sidon, Ascalon Hebron &c. jam Abrahami tempore floruisse, & forte etiam Palæ-Tyrum vel Tfor conditam existuisse, nam Imo Josua urbem munitam & celebrem fuisse jam suo tempore scribit, & 2do HERODOTUS l. 2. p. 151. licet parumper fabulose refert, „esse ab urbe Tyro condita annorum duo „millia ac trecentos „ Licet autem HOMERUS nihil de Tyro scribat ut de urbe Sidone teste STRABONE. l. 16. p. 756. „Poëta quidem Sidonem magis celebrant, atque adeo „Homerus Tyri non meminit „, attamen verissimum est Tyrum multo ante HOMERUM, qui Achabi tempore vixit, conditam fuisse, nam tempore Davidis regnum Tyri jam florentissimum celebratur. cf. etiam HARDUIN. in *Chron. V. T. ex nummis illustr. fol. 529.* Ex his omnibus autem solum demonstrare volumus, nihil valere objectionem quorundam Phaniciam feris admodum temporibus & longe post Abrahamum mercaturam aliasque ad hanc necessarias artes exercere incepisse.

§. 3.

Florentem autem hunc statum plurimam partem per mercaturam sibi compararunt; nam statim initium faciebant naves & ad artem nauticam necessaria, imo Magnetis usum inveniendi, juxta LEMNIUM de *occult. Natura.*

Mira-

Miracul. l. 3. c. 4. & FULLER. in Miscell. Sacr. l. 4. c. 19. p. 539. seqq. qui cum lapide Herculeo, cujus meminit PTOLOMÆUS. *Geogr. l. 7. c. 2.* unum esse judicant; cui asserto autem de Magnete contrarii sunt. JOS. a COSTA. *de Nat. Nov. Orb. l. 1. c. 17. 18.* BOCHART. *in Chan. l. 1. c. 38. p. 716. seqq.* NIC. CABEUS. *l. 1. de Magnete. c. 6.* GILB. ANGLUS. *de Magnete. l. 1. c. 1.* KIRCHERUS. *de Magnete. l. 1. p. 18. seq.* SCHOTT. *in Curs. Mathemat. l. 13. p. 381.* STIPMAN. *de Navigat. l. 3. c. 9.* In omnes fere regiones navigabant, nominisque gloriam & mercaturæ sedem in his omnibus sibi comparabant, pretiosa secum in Phaniciam abducebant, & gentes varias docebant artes & scientias non ingrati hospites.

§. 4.

Affluentibus igitur undique auxiliis caput præ omnibus efferebant; Divitem reddebant Phaniciam omnes fere orbis Thesauros huc ducentes. Rudes adhuc tunc temporis erant aliæ gentes, & sine ulla contradictione libenter concedebant, ut aurum aliaque pretiosa cum vilissimis rebus permutarentur. cf. BOCHART. *Pbaleg. l. 3. c. 7. p. 192.* BORRICH. *de Sapient. Egypt. l. 1. c. 3. p. m. 88. 89.* Refert STRABO. *l. 1.* insignem auri copiam in Turditaniam olim fuisse scribit enim: „ Nondum compertum est usquam terrarum aurum, argentum, æs, ferrum tanta tum copia tum bonitate inveniri atque in Turditaniam Hispaniam. Aurum non effoditur ibi modo, sed & flumina & torrentes auro permixtam arenam volvunt, multis etiam in locis aquæ expertibus arena talis invenitur. „ ARISTOTELES autem in Libris Mirabil. Phænices hoc ex Turditaniam in suas deportasse regiones tradit: „ Primos Phænices ferunt cum Tartessum navigassent, tantam argenti vim oleo aquæque

„ *lisque nauticis sordibus permutasse, ut nec capere naves,*
 „ *nec ferre possent, quocirca coactos sub discessum ex illis lo-*
 „ *neis, tum cetera omnia quibus utebantur, tum etiam omnes*
 „ *anchors ex argento constare, „* affirmat hac *DIODORUS*
SIC. l. 5. c. 35. p. 296. 297. ita. „ Cujus usus cum incom-
 „ *peruus esset incolis, Phœnicia mercatores re cognita, exi-*
 „ *gua permutatione mercis illud redemisse, ejusque in Gra-*
 „ *ciam Asiamque & cunctas alias gentes transportatione ma-*
 „ *gnas sibi opes comparasse, eo quæstus studio profectos, ut*
 „ *cum referatis navibus multum adhuc argenti superesset, plum-*
 „ *bo in anchoris exciso, argento ejus usum explerent. Ex*
 „ *hac igitur negotiatione per multum inde temporis opulen-*
 „ *tiores facti Phœnices colonias non paucas in Siciliam & vi-*
 „ *cinas ei insulas in Africam & Sardiniam & in Iberiam de-*
 „ *nique miserunt. „* Et hanc permutationem jam anti-
 quissimis temporibus exercebant Phœnices ut copia & ab-
 bundantia aliarum regionum & suam impleverunt. Sed et-
 iam ipsi gaudebant æri fodinis unde Eumæus Sidonius
 apud *HOMERUM Odyss. v. 425.* dicit:

Ἐκ μὲν Σιδῶν ἄ πολυχάλκη εὐχομαι εἶδε.
Ærifera ex Sidone genus mihi gloriôr esse.

Copia argenti in Phœnicia etiam ex loco *Genes. 23. v. 15.* de-
 monstrari potest, ubi nempe Ephron 400. siclos, parvam
 admodum nominat pecuniam & nullius fere momenti. Sa-
 tis quoque verisimile est Phœniciam divitiis abundasse cum
 parvus ager tanto pretio venditus sit, quod & *CLERICUS.*
in Comm. ad Genes. fol. 179. observavit.

S. 5.

Ad hæc Phœnices præ omnibus culti erant, & sa-
 gaci gaudebant ingenio aliquid inveniendi. Compararunt
 enim

enim sibi apud posteros famam, fuisse felicissimos aliquid excogitandi, quod ad usum hominum & incrementum gloriæ & status florentis pertineret. Innumeræ fere sunt artes, quas nos docuisse ultro fatemur. Notissima & utilissima inventa fuere Imo *litterarum* excogitatio, quæ iis ut plurimum adscribitur, licet multi & docti Viri contrarium probare studeant, & mox Adamum & posteros ut Rabbiq̃i & innumeri etiam ex nostris; mox Abrahamum ut *ISIDOR. Orig. l. 1. c. 3.* & alii; mox iterum Hermetem ut *EUSEB. Prep. Evangel. l. 1. c. 9.* *PLUTARCH. l. 9. Qu. 3.* *HYGINUS. fab. 277.* mox Tuisconem ut *AVENTINUS Annal. Boj. l. 1. c. 5.* *ANNIUS. ad XENOPHONT. de Æquidoc. p. m. 15.* mox tandem Syros aut Assyros inventores celebrent ut *DIODOR. SIC. Bibl. L. 5.* *BOCHART. in Phaleg. l. 1. c. 20. p. 489.* Sed hæc omnia facile corruunt, nam ii qui Adamo, Enoscho, Setho &c. tribuunt nullo nituntur fundamento & fabulis solum innituntur. Abrahamus quoque non invenit, si hoc veritati non contrarium, quod *SIMPLICIUS* tradit in *l. 2. ARIST. de Calo. Comm. 46. p. 123.* Chaldæos jam 1903. annos ante Alexandrum & sic fere 200. annos ante Abrahamum observationes suas syderales annotasse & columnis inscripsisse, conf. *MARSHAM. Can. Chron. p. 504.* *SCALIGER. de Emendat. Tempor. l. 5. fol. 367.* (Ed. Colon, 1629. fol.) Ad hæc probat *GUSSETIUS. in Comment. Lingue Hebr. fol. 8.* Abrahamum penitus litterarum usu caruisse, eumque nunquam adhibuisse. Litteræ quas Hermes primus Ægyptiis tradidit, fuere Hieroglyphicæ, non ordinariæ quibus gentes usæ sunt, cf. *GUSSET. d. l. fol. 8.* Tuisco pari modo inventor litterarum Runicarum existit, non autem Phanicarum, vid. *SCHEDE. de Diis Germanor. Syngr. 2. c. 18. p. 304. seqq.* (Ed.

Amst. 1648.) Et tandem sententia *DIODORI* & *BO-
CHARTI* de invento litterarum Syris tribuendo, cum
mea facile conciliari potest. Notum enim est, quod regi-
ones multæ nempe Phœnicia, Palæstina, Syria & Assyria &c.
sub nomine Syriæ universali conjunctæ fuerint, quod porro
Phœnicia etiam solum vocata sit Syria ab urbe ϕϕϕ Tfor
Tyrus, unde Soria quasi Tforia a metropoli; *vid. Act. c. 21.
v. 2, 3. SELDEN. de DIS. Syr. in Proleg. c. 1. p. 7. BEIER.
ad b. l. p. 1. 5. 6. (Ed. Lips. 1672.) POSTELLUS. de Orig.
c. 22. p. 116. WALTON. Prolog. 13. ad Bibl. Polyglott. de Lin-
gua Syr. &c. §. 1.* Satis ergo patet *DIODORI* Syros, Phæ-
nices fuisse & simul inventores litterarum. Probant hæc
multa scriptorum testimonia ut *CRITIE* apud *ATHENÆ-
UM. l. 1.*

Φοινικες δ' εὔρον γράμματ' ἀλεξίλογα.

Subsidium vocis scripta reperte Tyri.

PLIN. l. 5. c. 12. p. 221. „ Ipsa gens Phœnicum in magna
„ gloria litterarum inventionis & siderum navalium ac bel-
„ licarum artium. „ Scribit quoque *MELA. l. 1. c. 12.* „ Phæ-
„ nices litteras & litterarum operas, aliasque etiam artes,
„ maria navibus adire, classe configere, imperitare gentibus,
„ regnum preliumque commenti. „ & *LUCAN. l. 3. de Bell.
Civil. v. 220.*

*Phœnices primi, fama si credimus, ausi,
Mansuram rudibus vocem signare figuris.*

Vid. etiam *PLUTARCH. Sympos. l. 9. 2. 3. VICTORIN. l. 1.
c. de Ortograph. SUIDAM. in v. γράμματα. ISIDOR. O-
rig. l. 1. c. 3. NONNUM. in Dionysiac. l. 4. v. 260. & l. 41.
v. 381* Posteriori tempore has in Phœnicia primum pro-
latas

latas litteras Cadmus Phœnix secum in Græciam duxit, & ibi aliisque gentibus notas reddidit. conf. HERODOT. l. 5. c. 58. 59. fol. 309. CLEM. ALEX. Strom. l. 1. p. 322. 306. DIODOR. SIC. l. 3. p. 200. l. 5. p. 328. PLIN. l. 7. c. 56. p. 339. THEODORET. de Ev. Verit. Serm. I. p. 7. (Ed. per Sylburg. 1592. fol.) IRENÆUS. l. 1. c. 12. XENOPHON. de Æquivoc. p. 24. PHEIFFER. de Lingua Sanct. Disp. 3. Qu. 16. POLTDOR. VIRGIL. l. 1. c. 6. p. 32. HOFFMANN. in Lexic. Tom. I. fol. 620. & T. II. fol. 830. (Ed. Amst.) MORERI. Grand. Dictionaire. Historic. Tom. II. fol. 4. KIRCHER. in Obel. Pamphil. l. 2. c. 5. §. 1. fol. 123. & c. 8. fol. 143. SCHED. de Diis. Germ. Syngr. 2. c. 18. p. 305. 306. DICKINSON. in Delph. Phœnicizant. c. 12. p. m. 129. 130. MORHOFF. in Polybist. T. I. l. 4. c. 1. §. 9. p. 7. LICHTFOOT. Opp. T. I. fol. 213. BOCHART. in Chan. l. 1. c. 20. p. 488. seqq. MARSHAM. d. l. p. 123. LAMBEC. Prodr. Litt. l. 2. c. 2. §. 6. fol. 156. seqq. Ido & Illtio inventa Astronomiæ & Arithmeticiæ sic enim scribit STRABO. l. 16. „ Sidonii cum multarum tum o-
 „ ptimarum artium magistri perhibentur, ad hæc astronomia &
 „ arithmetica periti από της λογιστικῆς ἀεζάμηνοι καὶ της νυκ-
 „ τιπλοίας. ab arte calculatoria & nocturna navigatione fa-
 „ cto initio, & PROPERTIUS. l. 2. v. 989.

Queritis & cœlo Phœnicum inventa sereno,

Quæ sit stella homini commoda quæque mala.

Multique alii quos omnes adducere supervacaneum esset. IVto inventum artis nauticæ, quod innumeri testantur scriptores inter quos TIBULLUS. l. 1. Eleg. 7. v. 19. 20.

Utque maris vastum prospectet turribus æquor,

Prima ratem ventis credere docta Tyrus.

LUCANUS. de Bell. Civ. l. 3. MELA. l. 1. c. 12. STEPHAN.

FORCATUL. *de Imper. & Philos. Gallor. l. 1. p. 48.* LIP-
PEN. *de Exped. Salom. Opbyrit. Sect. I. p. 13, 14.* KIPPING.
in Diff. de Exped. Marit. §. 5. HENDREICH. *in Carthag. l. 2.*
Sect. 2. c. 12. p. 539.

§. 6.

Præteribimus innumeras alias res quarum invento Phænices majores nostros bearunt. Facile ergo arbitramur, eos qui in rebus multo gravioris judicii tam felix & exquisitissimum ostenderunt ingenium in re tam parvi acuminis, quale pecuniæ inventum quoj nullo modo carere amplius potuerunt, pari fortuna usos fuisse. Nullo impedimento distenti eo facilius hoc opus tam utile, tam necessarium, tam gloriosum aggressi sunt. Floruerunt enim omnium primi, Præceptores fuere aliarum gentium, quæ veluti admiratores prudentiæ inter Phænices sedem sibi figentis, submissa mente Phænices quibus meliori luto finxit præcordia Titan, coluerunt, & in obstricti animi symbolum thesauros suos libenter Phænicipibus cesserunt. Adfuit itaque metallorum copia adfuerunt porro & ingenia ad aliquid inveniendum apta & veluti nata, adfuit denique necessitas quædam quæ pecuniam postulavit mercaturæ adjutricem optimam, qua uti debuerunt in emendis & vendendis rebus minoris pretii. Nihil ergo valet quod SPERLINGIUS *de nummis non cussis. c. 1. contra SALMASIUM* affert mercaturæ usu non demonstrari posse Phænices inventores fuisse pecuniæ; verum est hoc, sed SPERLINGIUS paulo ante ipse defendit & concedit Abimelechum signata pecunia usum esse. Abimelech fuit autem Rex Phænix qui multo ante regna Græcorum exstructa, sceptrum tenuit, & ex hoc sequitur Græcos ante Abimelechi tempora non inventores pecuniæ fuisse, tunc adhuc homines incultos & rudes. Nummos autem tunc temporis cus-

sos in Phœnicia tam artificiose elaboratos fuisse, ut poste-
 riori ævo Græcorum numos non defendo sed potius nego.
 Sed tamen fuerunt signati & ita ad pecuniæ genus referri
 possunt. Superfunt adhæc Autorum loca quæ probant,
 Phœnices probe metalla elaborare calluisse & Græcos hanc
 artem docuisse, sic enim scribit HYGINUS, fab. 274. „*Cad-*
 „*mus Agenoris filius as Thebis primus indentum condidit,*„
 & PLINIUS, l. 7. c. 56. „*Auri metalla & conflaturam*
 „*(invenit) Cadmus Phœnix ad Pangeum montem.*„ Me-
 liorem de invento Pecuniæ (per Phœnices, notitiam eri-
 puit nobis Græcorum invidia. Interea ex his rationibus,
 satis dignosci potest, Phœnices primos in arte metalla tra-
 ctare celebres exstitisse, & simul Doctores Græcorum fuis-
 se ut supra satis jam probavi. Testimonium scripturæ non
 exiguam lucis partem affert ex prolata de Keseph Abime-
 lechi mentione ut supra c. 2. §. 2. 3. 4. satis quoque probavi.
 Hoc tam insigne testimonium secutus Phœnices inventores
 pecuniæ nominavi, nam ex nullo probari potest scriptore,
 aliam quandam gentem tunc temporis pecunia usum fuis-
 se; Nulla etiam alia gens pecunia uti potuit propter ru-
 des adhuc plerumque mores & vitæ conditionem agricul-
 turæ & pecuariæ solum addictam. Satis ergo patet ad Phæ-
 nices in antiquissimis temporibus præ omnibus florentes,
 divites, mercatores prudentes, quos quoque scimus numos in
 emptione & venditione adhibuisse, inventum pecuniæ me-
 rito referendum esse. Nullum adhuc video tam magni
 valoris argumentum quod Phœnicibus hunc honorem eri-
 pere, aliisque gentibus adscribere possit. Maneant ergo
 pecuniæ inventores, & nunquam amittant hanc, qua di-
 gni exstiterunt, gloriam. Non abs re interea fortasse e-
 rit, ut etiam de Numis Phœnicum & Pænorum differam,
 eo modo quem in prioribus capitibus adhibui.

§. 7.

Fatum hoc iniquum, quod plurimos nobis eripuit numos antiquos, & Phænices experti sunt numi; Nam neque antiquitatis decus, neque reverentia erga majores eorumque gloria monumenta, eos ab interitu liberare potuit; Artifices enim nova quadam arte tumidi, liquefactos juxta seculi morem elaborarunt & novo imaginum splendore signatos reddiderunt. Pauci ergo ante Hasmônæorum tempora cusi supersunt, nobisque nihil relictum est, nisi quærela de jactura tam inæstimabili, qua homines inscii & venerandæ antiquitatis hostes nos affecerunt. CLERICUS quidem in *Bibliothèque Choisie. Tom. XI. p. 104.* (Ed. Amst. 1707.) sperare nobis permisit de libro quodam de antiquissimis numis Phænicum in Hispaniæ regione & alibi erutis edendo, sed opus hoc per aliquot annos adhuc expectamus. Exhibuit tamen CLERICUS. *d. l. 12.* numos, sed solum una parte, in Andalusia repertos. In 1. 2. 4. 5. & 6to videmus pisces cum litteris Phænibus quas me non intelligere fateor. Pisces autem innuunt vel navigationes Phænium hæ enim plerumque per triremes aut pisces derotantur, vel copiam piscium in oris Phæniciæ & Sidonis, vel denique venerationem Phænium erga pisces, adorabant enim pisces & a piscibus abstinebant, testibus DIODORO. *SIC. l. 3. c. 2.* OVID. *Fast. l. 2.* XENOPHONT. *de Exped. Cyri. l. 1.* PLUTARCH. *Sympos. l. 3. c. 8.* CICERON. *de Nat. Deor. l. 3.* ÆLIAN. *Hist. An. l. 2. c. 11.* MARTIAL. *Epigr. 43.* ARTEMIDOR. *Oncicrit. l. 1. c. 21.* MANIL. *in Spher. fol. 343.* PORPHYR. *de Abstin. l. 4.* JOH. TZETZE. *Chil. 9. c. 275.* Contradicit autem GAFFARELLUS. *in Curios. inaudit. P. I. c. 1. §. 4. p. m. 19. 20. 21.* (Ed. Hamb. 1678. 8.) & profert in medium argumenta quadam, Imo enim neminem dicere Syros ab omnibus

bus piscium generibus abstinuisse sed solum ab Apua & Mæonide teste *PLUTARCHO & TZETZE, Cbil. 9. c. 275.* Sed hoc argumentum innumera refellunt loca autorum quorum nomina supra adduxi. 2do probat ex *Nebem. 13. v. 16.* Phænices in foro Judæis pisces vendidisse, hoc enim non fecissent si pisces tanquam Deos coluissent. Sed hoc non sequitur, Ægyptii enim bouem numinis loco habebant & tamen boves mactabant & vendebant, Benianes quoque vaccas divino prosequuntur honore & ab earum carne abstinent, & tamen exteris vendunt. Certum ergo manet Phænices aliosque populos esum piscium detestatos esse, unde & Meleager Gaderensis apud *ATHENÆUM l. 4.* Homerum Syrum esse fingit, quia heroes Græcos in convivio piscibus abstinuisse scribit conf. *MARSHAM. Can. Chron. p. 445.* Colebant quoque Phænices Deos piscium forma e. g. erat Dagon, & Dea Derceto, quæ a piscis forma etiam Derceto vocata est. conf. de Piscibus & Derceto *SELDEN. de Dis. Syr. Synt. 1. c. 3. p. 268. seqq. SCHED. de Dis. Germ. Syng. I. c. 9. p. m. 126. OUZEL. in Minut. Fel. p. 179. MICHAEL. in Not. ad Gaffarell. n. 10. p. 39. 40. SAUBERT. de Sacrif. c. 23. p. 602. (Ed. Ien. 1659.) SALMAS. in Exercit. Plinian. ad Solin. Tom. I. fol. m. 574. &c.* Hac ex causa sine dubio etiam piscium figura numi signati sunt. 3tio numo expressa est navis commune Sydoniorum symbolum 7. 8. gnus habet Vulcani caput cum instrumenti fabrinis. Colebant enim Phænices Vulcanum & vocabant *Δία μίχτιον.* juxta *EUSEB. Præp. Evang. l. 1. p. 35.* quod *BOCHARTUS. in Geograph. Sacr. P. 2. l. 2. p. 784.* Iovem machinatorem interpretatur; vocabant etiam Chrysor. *BOCHART. d. l.* tomus ostendit Apidis Ægyptii effigiem, quem parimodo venerabantur Phænices. Iimus litteras & I2mus sertum florum cum litteris habet. Explicationes *CLERICI* in hos-

ce numos vid. p. 107. - 133. d. l. In aliis numis Phænicum quos adhuc possidemus imprimis notamus raptum Europæ, quo Sidonii numismata sua signarunt. cf. NATAL. COM. *Myth. l. 8 c. 24. p. 919.* Exhibent ejusmodi numos ΣΙΔΩΝΙΩΝ SPANHEM. *de Us. & Præst. Num. Diff. 9. p. 780.* VAILLANT. *Tom. II. Colonial. Num. p. 129.* HARDUIN. *in Num. Pop. & Urb. fol. 196.* Videmus quoque raptum Europæ in numo ΓΟΡΤΙΝΙΩΝ apud BEGER. *in Thes. Brand. Tom. I. fol. 100.* & SPANHEM. *in Comm. ad Callimach. bymn. in Delum. p. m. 481.* (Ed. Traject. 1697.) & in Gemmis apud BEGER. *d. l. Tom. I. fol. 195.* Superest quoque vetustus numus Sidonis Phænicæ olim metropoleos cum triremi solito Sydoniorum symbolo & græca Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΙΔΩΝΙΩΝ ac præterea Phænicis aut Hebraicis litteris הֶרֶבַע qua voce Hebræis clivus aut arx notatur; Sic alius occurrit Tyri numus 𐤕𐤓 inscriptus quæ litteræ non sunt explicandæ zur sed 𐤕𐤓 Tfor conf. SPANHEM. *de Us. & Præst. Num. Diff. 2. p. 64. 65.* Exhibet adhuc unum notatu dignissimum HARDUIN. *in Num. Pop. & Urb. fol. 175.* numus est Tyriorum & Antonini Elagabali, in quo stat Dido cum hasta pura, dextra protensa instar juvenis: supra muri & portæ civitatis, ad pedes didonis operarius ligone terram fodit, pone ipsum est murex Tyrius infra ΔΕΙΔΩΝ. Judicium & Explicatio HARDUINI de hoc numo viro tam docto minus est conveniens scribit enim: „*Hæc symbola docent prima Tyriorum mania a Dido esse constructa, non certe Carthaginem*”, quod contra omnem Historiæ & Chronologiæ veritatem pugnat, Plurimi Phænicum, Sidoniorum aut Tyriorum numi cusi sunt a Demetrio Sotere, Demetrio Nicatore, Tryphone & successoribus &c. & symboli loco habent, Herculem, Palmam, triremem, aquilam cum palmarum ramo &c. vide de

de ejusmodi numis ΣΙΑΩΝΙΩΝ & Tyrionum SPANHEM. d. l. Diff. 9. p. 779. HARDUIN. de Num. Pop. fol. 155. 156. 174. 175. Et in Chron. V. T. fol. 608. 609. 612. 624. 634. 588. 591. 592. 599. 600. 601. 608. 609. 613. 615. OCCON, p. 82. TRISTAN. T. I. p. 226. 125. PATIN. p. 298. 331. 340. BEGER. Thef. Brand. Tom. I. fol. 513. T. III. fol. 71. 73. Herculem in Phœnicia cultum & hac ex causa in numis expressum esse, notum est ex BOCHARTO. SELDENO, BEIERO, MARSHAMO. HENDRICHIO & aliis. Palma autem saepissime in numis Phœnicum occurrit, ut & in siclis, Phœnicia enim abundabat palmis unde Palma nomen Φοίνιξ fortita est, Tyrus quoque apud scriptores palmæ patria vocatur unde MELEAGER. in Epigrammate, quod exstat inter alia inedita antiquissimi Codicis Palatini qui Vaticanae Bibliothecæ cum reliquis accessit :

Φοίνιξ μὲν νίκαν ἐπέει, πατέρα τε μεγαυχεῖ
ματέρα Φοινίκωνταν πολυπαῖδα Τύρον.

*Palma quidem victoriam indicat, Patriam vero
jactat*

Matrem Phœnicum liberis fecundam Tyrum.

conf. etiam URSIN. in Arboret. Bibl. c. 41. SPANHEM. d. l. Diff. 4. p. 316. alii. Triremes in numis navigationes Phœnicium innuunt, ut & mercaturæ exercitium, aut triremis inventum & earum usum perpetuum. Brevis hæc est de numis Phœnicum noticia & fortasse non molestum erit Lectori, ut de numis Punicis quoque antiquissimos, qui cum Phœniciis, arctam habent vicinitatem, & convenientiam, proferam.

§. 8.

Vetusto nomine gloriabatur magna Carthago, quippe quæ fere ante Didonis tempora jam condita florebat. Africanus quidam Historicus IBNURAKICK tradit, Carthaginem a populo quodam ab Ægyptiis Barca expulso conditam esse. *vid. DAPER. in Africa Descript. fol. 285.* (Ed. Amst. 1670.) Sed hoc fide & probatione caret assertum. Probabilius & veritati magis consentaneum est, Cadmum qui in Lybia centum urbes exstruxit, juxta NONNUM. in *Dyonisiac. l. 13. v. 364.*

- - - - - Λιβυσίδη Κάδμῳ ἀέξεν
 Δωμήσας πολίων ἑκατοντάδα. - - - -
 - - - - - Lybistide condidit ora
 Cadmus centum urbes. - - - -

etiam simul Carthaginem excitasse, quæ etiam in memoriam vocata est Cadmæa apud STEPHANUM & SIL. ITAL. Accedit simul non facile esse credendum, faminam Principem & sacerdotis solum viduam, Regi & per consequens etiam aulæ ministris per plurimis exosam, inque fuga salutem quærentem, tam multos invenisse comites, ut eorum auxilio urbem struere & contra vim hostium defendere potuisset. Nulla quoque gaudet probabilitate, Didonem in urbe Regia tantam parare classem invito & inscio Rege velaque dare ventis clam & sine ullo strepitu potuisse. Nihil ergo me cohibet, ut sententiæ huic BOCHARTI. in *Chanaan. l. 1. c. 24. p. 510, 511.* & meum nomen addam, nisi tam multa scriptorum testimonia contrarium proferrent. Interim res adhuc in dubio posita manet, an Dido solum Byrsam & mænia urbis Carthaginis exstruxerit, & ideo

deo pari casu ut Romulus Romanorum maniorum conditor, urbis totæ Mater vocata, an totam urbem. Id quod *PHILISTIVS NAUCRATITA* apud *EUSEB. n. 804. & APPIANUS. de Bell. Pun. p. 1.* & alii tradunt, Carthaginem a Zoro & Carchedone conditam, magis fabulæ quam veræ historiæ speciem habet; Zor enim est urbs Tyrus Carthaginis Prens, Carchedon significat nova civitas, quo nomine Carthago olim vocabatur vid. *BOCHART. d. l. l. 1. c. 24. p. 512. MARSHAM. Can. Chron. p. 422. HENDREICH. in Cartbag. l. 1. §. 1. c. 1. p. 13.* Sit autem Carthago a Cadmo aut ab Eliffa aut a Carthagine Herculis filia, (quam Tyrii ut Deam coluerunt teste *CICERONE* & quæ Carthagini nomen dedit juxta sententiam *CAROLI PATINI. in Numism. Imperator. fol. 16.*) condita, hoc certum est urbem fuisse antiquissimis temporibus exstructam. Licet nunc verisimile sit, & jam ab initio in urbe usum pecuniæ locum obtinuisse; Pænosque omnes Phænicum artes moresque & ritus exercuisse, fugit tamen hoc nostram notitiam; nam vetusti Pænorum numi par cum numis Phænicum antiquissimis experti sunt fatum, plurimamque partem periëre, exceptis paucis, quos mitior quædam fortuna adhuc salvos reddidit. De numis Punicis memoratu dignis quædam litteris consignerunt *RELANDUS. in Diss. I. de Num. Samurit. p. 24. ANTON. AUGUSTINUS in Dialogo 6to. BERNH. ALDRETE. libro 2do Antiquitatum Hispania & Africa. JOH. de LASTANOSA. in raro illo libro, qui lingua Hispanica editus Cæsar Augustæ 1664. 4. & titulum habet: Museo de las metallas desconocidas Espannolas. ut & MORELLUS in Specimine Rei nummariaë aliique. Dido autem prima in urbe Carthagine traditur numos signasse, juxta *PATINUM. in Hist. Numism. c. 12. p. 83.* qui etiam simul tradit nullum adhuc Didonis nu-*

missima reliquum' mansisse. Profertur tamen ab aliis numus Didonis, in quo una parte reginæ effigiem cum incisus verbis : ΔΙΔΩ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. altera parte autem imaginem arcis cum voce ΚΑΡΧΗΔΩΝ, videmus. Hunc numum autem merito inter suppositios refero, nam Imo non est verisimile, Pænos adhuc liberos & nondum Romanis subiectos Græca aut Romana lingua usos esse & litteris Græcis, numos potestatis liberæ & Regiæ symbola signasse. Nam potius ex numis Punicis demonstrari potest, semper Punicas in numo expressas esse litteras. Secundo in nullo alio numo Punico occurrit arcis effigies, e contrario signum Carthaginensium ordinarium equus cum palma aut caput equi est, quod etiam semper iu numis deprehenditur. Et tertio etiam ex epigraphæ probari potest, numum esse sublestæ fidei, nunquam enim in numis Reginarum exstat Nominativus ΔΙΔΩ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ, sed semper Genitivus ut in numis Artemisîæ ubi ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ nomen deprehendimus vid. *SCHMID. in num. Sel. ex Gaz. Arnstad. p. 33.* ut & in numis ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ apud *PATIN. in Num. Imperator. fol. 22. & in Hist. Num. c. 9. p. 60.* porro in numis ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΦΙΛΙΣΤΙΔΟΣ apud *HARDUIN. in Num. Pop. & Urb. fol. 154. b. BEGER. in Thes. Brand. Tom. I. fol. 300.* Alium Carthaginensium numum multo melioribus genuinæ antiquitatis notis insignem exhibet *OISELIUS in Thes. Numism. antiquor. tab. 32. n. 7. 8. p. m. 140.* (Ed. Amst 1677. 4.) Una enim parte est caput mulieris spicis redimitum cum 4. Delphinis. (caput equi ferocis cum palma ad stante & litteris punicis : ΦΗΗΗΟ. quibus ex litteris OISELIUS legit Caccabe, sed quo fundamento nescio. Putat OISELIUS porro caput fœminæ significare vel Didonem vel Venerem, Uraniam vel urbem quandam maritimam. Credo autem hocce caput potius denotare Cererem Africanam

nam in honorem aut memoriam Didonis in numo expref-
fam. Patet hoc ex capite spicis redimito, & quod Ceres
viduarum Carthaginensium Tutrix & Dea fuerit, impri-
mis Didonis, quæ secunda vota averfata, huic Deæ se to-
tam sacravit. De Viduis Africanis Cereri dicatis prodit
TERTULIAN. ad Uxor. l. 1. c. 6. „*Viduas Africani Cereri assi-*
stere fcimus duriffima quidem oblivione matrimonii adle-
ctas &c. vid. & *TERTUL. de Castitate c. 13.* & de Mono-
gamia. Unde etiam statua Cereris in Didonis templo
posita erat juxta *SIL. ITALIC. l. 1.*

*Stant ara calique deis Hereboque potenti,
Hic crine effuso atque Ennae numina Divæ.*

Vel etiam innuere Carthaginem urbem ipsam; spi-
cæ enim denotant fœcunditatem Lybiæ, quæ tam insignis
erat, ut in totam Italiam abduceretur Lybici frumenti co-
pia, unde etiam Africam τὰν πυροφόρον λιβύαν tritici fera-
cem Lybiam vocarunt veteres, ut *PINDARUS. Istm. 4. v.*
91. vide testimonia autorum apud *BOCHART. Geogr. Sacr.*
P. 2. l. 1. c. 25. p. 536. seqq. *HENDREICH. in Caribag.*
l. 1. S. 1. c. 2. p. 41. 599. *DEMSTER. in ROSIN. Ant. Rom.*
l. 7. c. 38. p. m. 1175. 1176. Delphini autem symbola sunt
potestatis maritimæ Carthaginensium, qua Rempublicam
suam aliis gentibus tam terribilem & venerabilem reddi-
derunt. Delphini etiam fere semper navium copiam &
peritiam gentis nauticam designant ut in numis Syracusa-
norum apud *BEGER. Thes. Brand. Tom. I. fol. 381. 384. 385.*
386. 388. Tom. III. fol. 41. Caput equi in altera numi par-
te ordinarium Carthaginensium numismatum est insigne &
in memoriam capitis equini olim in exstructione urbis ef-
fossi, in nummis expressum. *STEPHANUS. EUSTATH.*

in DYONIS. ISIDOR. l. 3. c. 2. & l. 15. c. 2. JUSTINUS.
l. 18. c. 5. CÆL. RHODIGIN. Ant. Lect. l. 18. c. 38. VIR-
GIL. Æn. l. 1. v. 446. seqq.

- - - - - & turbine Pæni

Effodere loco signum, quod regia Juno
Monstrarat, caput acris equi, sic nam fore bello
Egregiam & facilem victu per secula gentem.

Occurrit etiam equus, ut & caput equinum in nu-
mis Romanorum antiquissimis, & tradit BOISSARDUS in
tr. de Divinat. p. 355. parem rationem, dum scribit, in-
venit esse caput equinum, cum Capitolium fundaretur.
Videmus igitur in vetustis Romanorum numis caput galea-
tum .)(. caput equi ferocis cum spica & ep. ROMANO.
& in alio numo absque spica caput Equi e. ep. ROMA. apud
GOLTZ. in Fastis. & BEGER. Thes. Brand. Tom. I. fol. 558.
359. Tom. III. fol. 76. ut & integrum equum cum clava
Herculis & ep. ROMA in aliis numis apud BEGER. in Thes.
Palatin. fol. 192. & in Obs. Sel. ad Numism. Sel. n. 24.
p. m. 30.

Palma prope caput equinum aut equum in adducto
numo innuere videtur caput equinum prope palmam effos-
sum esse teste EUSTATHIO in Dyonis. Alexandrinum. aut
regionem ex qua Pæni orti designat. Græcis enim Palma
Φολιξ est, unde & provincia Phœnicia dicta quod Palmis
abundaret & Carthaginenses Pæni dicti sunt, pro Phœnis
& lingua Punica, pro Phœnicica. Alium adhuc numum
Punicum adducit OISEL. d. l. tab. 32. n. 9. p. 142. in quo
prima parte videmus caput matronæ .)(. integrum equum
juxta Palmam stantem quasi ei inixum fortitudinem Car-
tha

thaginensium & amicitiam cum Patria Phœnicum regione celebrantem, prope expressus est Mercurii baculus juxta sententiam OISEL. sed Æsculapii baculum esse judico; Æsculapius enim imprimis a Carthaginensibus colebatur, VOSS. in *Theolog. Gentil. l. 9. c. 32.* Templum quoque tam immensæ molis, ita ut in illud expugnata jam urbe 50000. hominum millia se reciperent, in Cacumine arcis Byrsæ exstructum erat. ex STRABONE. l. 17. APPIANO in *Punicis*, & APULEJO in *Florid.* BOCHARTUS. d. l. P. 2. l. 1. c. 24. p. 513. HENDREICH. *Carthag. l. 2. §. 1. c. 4. p. 216. 217.* Principesque Carthaginis secreta consilia in hoc templo agebant. juxta LIPSIUM. l. 42. c. 24. p. m. 1124. (Ed. Francf. 1659.) Nil e contratio de veneratione erga Mercurium scimus. Superfunt porro quoque numi Punici cum effigie Amilcaris & Hannibalis & litteris Punicis vid. UR- SIN. in *Imagin. n. 9. seqq.* & NEPOTEM ex marmoribus & numis studio Variorum illustratum. p. m. 311. 320. (Ed. L. Bat. 1675. 8.) Affert etiam HARDUINUS. in *Num. Pop. fol. 42. b.* numum in quo parte adversa templi effigiem cum ep. KART. VENERIS. & parte averfa SUF. ARI- STO. suffete Aristone videmus. Carthago sacra erat Veneri, quæ ibi imprimis colebatur sub Nomine Astarte cf. SELDENUS. de *Dis. Syr. Synt. 2. c. 2.* BOCHARTUS. d. l. p. 787. Sched. de *Dis. Germ. Syng. I. c. 9. p. 153.* PROCOP. GAZÆUS. in 2. *Reg. c. 17. & 23.* CÆL. RODIGIN. L. A. l. 33. c. 3. FLORIDUS. *Sabinus. Lect. Succif. l. 5. c. 7.* CLU- VER. *Germ. Antiq. l. 1. c. 27.* DIONIS. GOTHOFRED. in *not. ad VARRON. p. 1586.* CASP. SANCTIUS. *Comm. ad l. 1. Reg. c. 11. p. 114.* Suffetes, quorum in averfa numi parte mentio fit, summæ rerum in urbe præerant, ut & in aliis Pænorum civitatibus. Ii autem, qui in aliis urbibus erant, subjecti erant ducibus Carthaginensium, unde Ma-

go suffetes Gadium ob regimen male gestum cruci affixit, referente *LIVIO. l. 28. c. 37. p. 609.* In urbe autem Carthagine summi magistratus honorem & potestatem tenebant, quemadmodum Romæ Consules. Duo simul erant Suffetes, qui per annum imperii habenas regebant, præterlapso autem anno deponebant. Apud plerosque scriptores quoque Reges vocantur ut *POLYB. l. 3. c. 33. l. 6. c. 49. ARISTOT. Polit. l. 2. c. 11. PROB. in Vit. Hannib. DIODOR. l. 14. HEROD. l. 7. NEP. in Hannib. c. 7. cf. de Suffetibus HEINDRICH. in Carthag. p. 311. seqq. KEUCHEN, & SALMAS. in Not. ad Nepot. in Hannib. c. 7. p. m. 340. (Ed. L. B. 1675.) SELDEN. de DIS. Syr. in Proleg. c. 2. p. 16. BOCHART. Geograph. Sacr. P. 2. l. 1. c. 24. p. 516. 517. MARSHAM. Can. Chron. p. 309.* Numus autem hic quem recensui, non inter vere antiquos referendus, sed potius in Colonia quadam Pænorum, ubi latina lingua usui inservit, cufus. Affert quoque adhuc ANTONIUS AUGUSTINUS numum cum capite equino & verbo ut putat: Caccabe. in *Dial. 6. cf. BOCHART. d. l. p. 514. 515. HENDREICH. d. l. p. 26.* Adhuc alium habet *CAROL. PATIN. in Hist. Num. c. 12. p. 84. & in Num. Imperator. fol. 15. a.* in una parte stat Juvenis hastatus cum ep. KARTHAGO. in altera vero caput equi frænatum cum XLII. Non autem numus hic a Pœnis, sed potius a Romanis prolatus, aut in Colonia quadam Pœnorum cufus, nam parem numum in Panormitana urbe signatum in quo priori parte juvenis hastatus c. ep. KART. PAN. .)(. caput equi deprehendimus, affert *HARDUIN. in Num. Pop. fol. 130. b.* Panormus autem Carthaginensium venerabatur potestatem unde & nomen Carthaginis in numo, conf. *SPANHEM. Diss. 4. p. 304.* Invenimus etiam in aliarum gentium numis capute equi ut

in numo Ptolomæi Regis Mauritanix Juba filio apud *PATIN. in Sueton. p. 220. VAILLANT. p. 404. SPANHEM. Tom. II. p. 541. HARDUIN. in Numism. Pop. fol. 103. SPON. in Miscellaz. Antiq. fol. 146.* In plurimis autem Numis in Mauritania cufis alia videmus insignia vid. *SPON. d. l. fol. 146. HARDUIN. d. l. fol. 102. sq. PATIN. in Sueton. p. 220. SPANHEM. Tom. II. p. 542. seqq. TORRENTIUS in Sueton. Calig. c. 26. BEGER. Thes. Brand. Tom. I. fol. 302. 303.* Sed rumpo hic filum, ne nimis prolixus videar brevem solum de numis Punicis notitiam pollicitus. Satis ergo tam de numis Punicis quam de origine numorum ad orientalem Phœnicum gentem referendo differui. Superest ut de Romanis, populo tam insigni & omnium potentia, splendore & magnitudine facile præcipuo, primoque apud eos numorum origine quædam proponam non ita vulgaria, lumenque ex tanta opinionum nube producam, quo hæc tam obscura aliquo modo illustretur materia.

CAP. VI.

DE ORIGINE PECUNIÆ APUD ROMANOS.

§. I.

Abolutis de invento pecuniæ apud alias gentes capitibus ad Romanos venio omnium populorum facile Principes. Tantæ autem mihi de inventore Pecuniæ apud Romanos differenti obveniunt res sibi contrariæ, ut ipse nesciam ad quem finem filum meum deducam, & quem dignum prædicem eâ gloria quæ ex invento pecuniæ ori-

tur. Sed longe ambiguus & hærens tandem cuidam Servio antiquiori hoc tribuendum esse inventum putavi. Servium vero primum pecudis imagine æs signasse quoque concedo.

§. 2.

Ad varios autem refertur pecuniæ inter Romanos origo. Janus inter hos antiquissimus est, & res ita se habet. Saturnus ab ingrato filio Jove throno motus & in exilium pulsus, navi vectus in Italiam venerat & a Jano exceptus erat. Saturnus vero gratitudinis haud immemor, rudes adhuc Latii incolas varias docuit artes ad sustentationem vitæ humanæ paulo nobiliorem necessarias. *LACTANT. de fals. Relig. l. 1. c. 13. VICTOR. de Orig. Rom. p. m. 425. VIRGIL. Æn. l. 8. v. 319. seqq.*

*Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo
Arma Jovis fugiens & regnis exul ademptus
Is genus indocile ac dispersum montibus altis
Composuit, legesque dedit, Latiumque vocari
Maluit, hic quondam latuisset tutus in oris.*

Hiscæ autem in Latinos collatis beneficiis omnes sibi adeo obstrictos reddidit, ut ei, a Jano in regni societatem assumpto, licuerit urbem Saturniam prope Jani regiam, quæ erat in monte Janiculo extruere. *KIRCHER. in Latio Vet. & Nov. P. I. c. 2. fol. 6. 7. (Ed. Amst. 1671.) VIRGIL. Æn. l. 8. v. 355. seqq.*

*Hæc duo præterea disjectis oppida muris
Reliquias, veterumque vides monumenta vi-*

rorum

Hanc

Hanc Janus pater, hanc Saturnus condidit urbem

Janiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.

In memoriam autem amicitiae hujus & societatis inter Janum & Saturnum initae, Janum perhibent primum signasse numum, in quo una parte Janus biceps, altera vero navigium quo Saturnus in Italia venerat, videmus. cf. *PATIN. Hist. Numism. c. 15. p. 109. SUARES. de Numism. c. 3. p. 7. SCHOTT. ad Aurel. Vict. de Orig. Gent. Rom. c. 3. BOCHART. Phaleg. l. 1. c. 1. p. 4.* Testantur hoc varii scriptores inter quos *ATHENÆUS. Deipnosoph. l. 15. c. 19. fol. 692.* (Ed. Lugd. 1612.) scribit: „ Janum ferunt primum areum numisma signasse: ita complures ex Græcia, Sicilia Italiaeque civitatibus in altera numismatis parte faciem bicipitem in altera vel ratem vel coronam vel navigium. „ Porro etiam *VICTOR. Orig. Gent. Rom. in Opp. Script. Aug. Tom. I. p. 425.* (Ed. Lugd. Bat. 1632.) „ Istum etiam usum signandi aris ac moneta in formam incutienda ostendisse traditur (Janus) in qua ab una parte caput ejus imprimeretur, altera navis qua vectus illo erat. „ *MACROBIUS* quoque *Saturnal. l. I. c. 7.* „ Hic igitur Janus cum Saturnum classe profectum excepisset hospitio, & ab eo edoctus peritiam ruris, ferum illum & rudem ante fruges cognitas victum in melius redegisset, regni cum societate muneravit; cum primus quoque ara signaret, servavit in hoc Saturni reverentiam, ut quoniam ille navi fuerat advectus, ex una quidem parte sui capitis effigies, ex altera vero navis exprimeretur, quo Saturni memoria in posterum propagaretur „ consentit quoque *TERTULLIAN. in Apologet. adv. Gent. c. 10.* Sententiae huic nomina quo-

que dederunt CANTERUS. Var. Lect. l. 2. c. 23. & BEGERUS. in Thef. Brand. T. II. fol. 527. & Janum primum signatorem æris apud Latinos prædicant, asserente BEGERO, Saturnum ex Græcia numos secum duxisse ab Erichtonio qui 200. annis ante Janum vixit, inventos & cusos. Sed sibi ipsi contrarius est Vir Summus BEGERUS, nam alio loco Phidoni multo recentiori inventum pecuniæ adscribit. Ectipon numi, qui Jano tribuitur, est apud THEODOR. CANTER. Var. Lect. l. 2. c. 23. ex SAMBUCO, ut & apud GORLÆUM. Thef. Num. tab. 26. n. 1. CASAL. de Vet. & Profan. Rom. Rit. c. 17. n. 33. p. 100. BEGER. in Thef. Brand. Tom. II. fol. 526. & in Sel. Obs. ad Num. n. 40. p. m. 60. Causam cur Janus biceps in numo expressus sit, docet OVIDIUS. Fast. l. 1. v. 229.

- - - - -
*Sed cur navalis in ære
 Altera signata est altera forma biceps.
 Noscere me duplici posses in imagine, dixit,
 Ni vetus ipsa dies extenuasset opus.
 Causa ratis superest: Tbuscum rate venit in æ-
 mnem
 Ante pererrato falcifer orbe Deus.
 Hac ego Saturnum memini tellure receptum &c.*

Vera ratio est societas Jani cum Saturno, horumque conjunctum regimen, inde enim in una persona sed duobus capitibus in numo expressi sunt Janus & Saturnus. Moris erat apud Veteres, urbes aut personas amicitiae & societatis vinculo conjunctas capite gemino denotare. Hoc enim deprehendimus in numo Insulæ Lemni, ubi caput geminum societatem duarum urbium demonstrat. BEGER.

in Thef. Palatin. fol. 136. Porro in numo PHINON ubi conjunctio Chalcidensium qui Rhegium condiderunt & Messenionum, quos Chalcidenses in coloniæ Societatem assumerunt juxta STRABON. capite bifronti innuitur. BEGER. Thef. Brand. T. II. fol. 338. Ut & in alio numo, in quo duo capita Antiochi Grypi qui & Philometor vocatur in Græcis SCALIGERI ad Euseb. Exc. p. 371. & Cleopatrz matris in una parte, in altera autem figura hastata sedens cum capite gemino & inse. ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΘΕΑΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ. rationem habet JUSTINUS. l. 39. c. 1. SPANHEM. de Us. & Prest. Num. Diff. 5. p. 409. Denique in nummo Getæ ubi Getam una parte cum ep. P. SEPT. GETA, PIVS. AVG. BRIT. in altera vero Janum geminum hastatum cum ep. TR. P. III. COS. II. P. P. quo conjunctum cum fratre Caracalla imperium denotatur, videmus apud BEGER. in Thef. Brand. T. II. fol. 706. & in Sel. Obs. ad Numism. n. 39. p. 58.

Jani effigies non tam frequenter in numis occurrit, nam in toto PATINI de Numis Imperatorum opere, nullum cum Jano gemino numum videmus. Habemus tamen adhuc quosdam e quibus Imus apud PARUTAM exstat, ubi una parte caput Jani biforme, altera columbam videmus juxta SPANHEM. d. l. p. 124. Sed nescio, quo modo columba ad Janum referri possit Veneri sacrata, potius anserem esse puto, ea exratione, quia anserum clangor olim capitolium Jovi & Jano sacrum a gallorum insidiis liberavit, Maniliumque & ceteros arcis defensores excitavit. LIV. l. 5. c. 47. p. 126. 2dus est Panormitanorum in quo hircocervus cum capite Jani gemino apud SPANHEM. d. l. p. 161. Tertius quoque Panormitanorum est in quo aquila Jovis armigera.)(Janus biceps cum
ove,

ove, quæ Jovi scilicet singulis Idibus immolari solita, quare & ovis Idulis lingua Etrusca est appellata. *HARDUIN. in Num. Pop. & Urb. fol. 130. b.* 4tus est numus gentis Ogulniæ, in quo una parte Janus geminus. (navis cum tridente & ep. M. GAR. VER. OGVL. apud *BEGER. d. l. T. II. fol. 567.* 5tus est numus gentis Furia, in quo caput Jani bifrontis barbatum c. ep. M. FOVRI. L. F. expressum. apud *OISEL. in Thes. Sel. Num. tab. 40. n. 11. p. 198.* Sed & sæpius cernitur Janus in numis Familiarum Romanarum apud *FULV. URSINUM* imberbis plane & juvenili forma sculptus tum alibi tum in gente Fonteja, cui similis est denarius argenteus Fam. Rom. cum littera V. & stellula radiata, nota ut videtur monetali, in quo cernitur Jani bifrontis caput imberbe & juvenile. vid. *OISEL. d. l. t. 40. n. 12. p. 199.* Occurrit quoque Janus geminus in Numis Pompeji apud *HARDUIN. in Hist. August. fol. m. 691. in Opp. Sel. & BEGER. in Thes. Brand. Tom. III. fol. 81.* ut & in numo Antonini Pii apud *OISEL. tab. 41. n. 2. p. 201.* & quadri frons in numo Hadriani apud *OISEL. tab. 41. n. 1. p. 200.* Numis Jani ratitis non dissimilem numum in quo una parte caput Herculis cum exuviis leoninis, in altera navis, exhibet *BEGERUS. Thes. Brand. Tom. II. fol. 526.*

§. 3.

Sed veritati minus conveniens esse mihi videtur, Janum jam numos signasse, Regem cujus subditi adhuc rudēs sine omni cultu fuisse describuntur. Vocantur enim *VIRGILIO Æn. l. 8. v. 315. seqq.*

*Gensque virum truncis & duro robore nata,
Queis neque mos neque cultus erat: nec jungere
tauros*

Aut

*Aut componere opes norant, aut parcere parto:
Sed rami atque asper victu venatus alebat.*

Quis ergo credat homines tam rudes & ab omni aliorum populorum commercio alienos, pecuniam invenisse. Nulla iis fuit occasio numos adhibendi, nulla enim exercuerunt commercia, sed agriculturæ & venationi solum dediti, vixerunt. Saturnus quoque numos ex Græcia nullo modo afferre potuit, ipsi enim Græci adhuc tunc temporis pecuniæ usum nesciebant, & Erichonius nullo fundamento inventor vocari potest, ut supra jam ostendi. Numi cum effigie Jani, a posteris in memoriam cusi sunt referente PLUTARCHO. in Quæst. Rom. n. 2. & OVID. in Fast. l. I. v. 239.

*Ast bona posteritas puppim formavit in ære
Hospitis adventum testificata Dei.*

Affirmat hoc PAULINUS NOLANUS. in Carm. ad Paganos. v. 71.

*Et Janum geminum veteres dixere Latini
Hic quia navigio Ausonias advenit ad oras,
Numus huic primum tali est excusus honore
Ut pars una caput pars scalperet altera navem.*

§. 4.

Dux adhuc supersunt sententiæ, quæ ambæ non parum probabilitatis habent, & argumenta haud levis momenti afferunt. Prior Servium signatorem æris omnium primum vocat; Posterior autem quendam Servio adhuc antiquiorem quarit. Ad Servium autem inventum pecunia

nia inter Romanos referunt plurimi Scriptorum inter quos
ALEXAND. ab ALEX. Gen. Dier. l. 4. c. 15. p. 218. a. BOX-
HORN. de Imper. Roman. Diff. 6. §. 6. p. 51. SMIDELIUS. in
Boxborn. d. l. p. 253. JOH. RHODIUS. de Pond. & Mensf.
Vet. Med. p. 16. (Ed. Hafn. 1672. 4.) LIPSIUS de Num-
mar. c. 1. p. 5. (Ed. Patav. 1648.) BASNAGE Histoire des
Juifs. Tom. VI. §. 26. p. m. 432. seqq. alii. & testimonio
 PLINII primario innituntur, quod ita sonat l. 18. c. 3. p.
 809. „ *Servius Rex ovium boumque effigie primus as signa-*
 „ *vit* „ & l. 33. c. 3. „ *Servius Rex primus signavit as, an-*
 „ *tea rudi usos Roma Remeus tradit. Signatum est nota pe-*
 „ *ecudum unde & pecunia appellata.* „ Autor quem addu-
 cit PLINIUS in plurimis editionibus minus recte scriptus
 est, PLINIUS enim ipse in indice l. 33. habet: Timæus,
 & dicit eum de metallica disciplina scripsisse. Codex Re-
 gius in Gallia habet hoc loco Temeos. Chiffletianus Co-
 dex autem & editio Parmensis Timæus recte, editi vero
 deinceps libri Remeus inepte. Sequitur PLINIUM CAS-
 SIODORUS. I. 7. c. 32. p. 450. & scribit: „ *Servius Rex*
 „ *monetam in are primum impressisse perhibetur.* „ Pro
 PLINIO etiam facere posset, si quis dicat, PLINIUM ad-
 ducere testimonium TIMÆI, viri longe eruditissimi juxta
 CICERON. de Orat. vid. VOSS. de Hist. Græc. l. 1. c. 12. p.
 m. 82. seqq. TIMÆUM hunc esse non Timæum Crotoni-
 atam, aut Timæum Parium vel Locrum ex cujus scriptis
 Plato Timæum suum composuit, sed TIMÆUM Siculum
 Principis Andromachi Tauromeniensis filium, juxta DIO-
 DOR. SIC. Bibl. l. 16. c. 7. p. 740. Historicum quem om-
 nes laude extollunt ut DIODOR. SIC. l. 5. c. 1. p. 273.
 „ *Timæus sane & in temporum notatione exquisitam adhi-*
 „ *buit diligentiam & ut varie rerum cognitione abundet so-*
 „ *licitate laborat.* „ Scripsit autem hic universalem histo-
 riam

riam referente DIONYSIO HALYCARNASS. l. I. p. 20.
 „ *Timæus Siculus res præscas complexus universali historia,*
Pyrrhi Epirotæ bellis privatim dicato volumine. „ Conti-
 nuavit hanc historiam POLYBIUS ut ipse refert. l. 3. c. 32.
 Sæpius etiam nomen Timæi occurrit apud DIONISIUM
 HALYCAR. POLYBIUM, DIODORUM, ÆLIANUM,
 ANTIGONUM aliosque. Sed ad rem; hoc certum est
 Servii tempore numos existisse, Probamus enim hoc ex
 loco DYONISII HALYCARNAS. *Ant. Rom. l. 4. p. 268.*
 quem locum SPERLINGIUS in *tr. de numis non cufis. c. 33.*
p. 211. ad Tullium Hostilium refert, cum e contrario lo-
 cus solum de Servio Tullio non vero de Tullio Hostilio lo-
 quitur; locus est hic: „ *Ad id sacrificium cumque con-*
 „ *ventum omnes paganos iussit in singula capita conferre cer-*
 „ *tum numismatis genus* „ & paulo post: „ *tradit L. Pi-*
 „ *so in primo annalium, voluisse eum & urbana multitudine*
 „ *scire numerum tum nascentium, tum morientium, tum*
 „ *eorum qui virilem togam sumerent: statuisseque quanti*
 „ *pretii numos pro singulis inferre deberent cognati in ara-*
 „ *rium Ilitbyæ & pro nascentibus &c.*

§. 5.

Hæc quæ adduxi sunt plurima quæ pro Servio pu-
 gnant argumenta; adfunt autem adhuc graviora, quæ
 antiquiorem pecuniæ apud Romanos usum probant. Li-
 cet autem certum quendam numerum inventorem nomi-
 nare non liceat, hoc tamen satis clare patebit, fuisse nu-
 mos Servio antiquiores, eorumque usum Romanos adhi-
 buisse, & tali modo amittere Servium aris primo signati
 gloriam, tam diu jam possessam. Probamus autem hoc
 Imo ex antiquitate urbis Romæ, quæ diu ante Romulum

condita Romulo nomen dedit, non vero Romulus urbi. Vir Clar. RICHARDUS Bibliothecæ Jenensis Præfectus in Dissertatione quadam de Roma ante Romulum condita. (Ed. Jen. 1706.), eleganter pertractavit hanc materiam, omisit autem adhuc loca quædam gravioris momenti quæ plurimum huc faciunt & hic adducere licebit. Roma primis temporibus Valentia vocata est, & hoc arcanum nomen est de quo PLINIUS. l. 3. c. 5. p. 145. scribit : „*Superque Romæ ipsa cujus nomen alterum dicere arcanis, ceremoniarum nefas habetur,*” vide de primo hoc urbis Romæ nomine SOLIN. c. 2. WELSER. *Rer. Aug. l. 2. p. 23. & l. 3. p. 50.* JUL. JACOBON. *app. ad Famil. Cæs. pag. 9.* PETR. PITHOEUM. *Adversar. l. 1. c. 4.* BRISSON. *Form. l. p. 70.* FABRICIUM *in Roma. c. 2.* ONUPHR. *Urb. Rom. p. 16.* Extracta autem erat hæc urbs in monte Palatino ab Arcadibus teste VARRONE. l. 4. de LL. p. 16. & VIRGIL. l. 8.

*Arcades his oris genus a Pallante profectum
Qui Regem Evandrum comitati & signa secuti
Delegere locum & posuere in montibus urbem
Pallantis proavi de nomine Pallanteum.*

conf. DIONYS. HALYCARNASS. l. 1. p. m. 44. Consentiant uno ore omnes autores Romulum Romam urbem in monte Palatino excitasse. Non opus autem fuisset, in eo monte novam urbem struere, in quo jam longe urbs floruit; auxit ergo quidem Romulus forte urbem Valentiam, non autem primus condidit. Nomen autem Valentia & Roma unum idemque est, *Ρώμη* enim Latinis est Valentia a robore vel valore. Probamus quoque ex scriptoribus

ptoribus magnæ inter Historicos fidei Romam multo ante Romulum exstitisse, scribit enim *DTONIS. HALTCAR. Ant. Rom. l. i. p. 86. sq.* „ Quod si quis velit rem alius etiam „repetere, tertiam quandam Romam his antiquiorem inveni- „niet, ut quæ ante Æneæ Trojanorumque in Italiam adv- „tum fuerit. Hoc autem nec vulgaris aliquis nec recens „scriptor prodidit, sed Antiochus Syracusanus cujus jam su- „pra memini. Is ait Morgete in Italia regnante &c. venisse „ad eum quendam Romanum exulem verba ipsius sunt hæc: „Postquam autem Italus consenuit, Morges pro illo regna- „vit, hujus tempore venit a ROMA vir quidam profugus no- „mine Siculus. Atque ita ex autoritate Syracusani hujus „scriptoris invenitur quedam antiqua Roma Trojanis tem- „poribus antiquior. „ Alio loco *DTONIS.* conditorem Romæ nominat. p. 85. „ Nec desunt qui dicant Romam „conditam ab Itali filio Romo nato ab Electra Latini filia. „ Adducit *DTONISIUS* adhuc alios scriptores Græcos qui omnes consentiunt Romum Romæ conditorem fuisse, sed diversum faciunt hunc Romum ab Itali filio Romo, locus *DTONISII. l. i. p. 84.* est hic „ Cephalon Gergithius scri- „ptor antiquissimus secunda ætate post bellum Trojanum ait, „conditam ab Æneæ sociis ex Illo profugis Romo autore dedu- „cenda colonia: fuisseque hunc unum ex Æneæ filiis nam „quatuor eum habuisse tradit, Ascanium, Eurileontem, Ro- „mum Romulum; cum hoc de tempore consentiunt Dema- „goras & Agathyllus, multique alii quemadmodum & de „duce Colonia. „ Habet quoque hæc *PLUTARCH. in Ro- mulo. SYNCELLUS. fol. m. 192. 193.* (Ed. Paris. 1652. fol.) cf. etiam *HUGO. de Orig. Ital. & Urb. Rom. in Præf. n. d d d* (Ed. Rom. 1655. 4.) Sequitur ergo ex his Romam jam primis & antiquissimis temporibus exstitisse. Vero-

simile ergo non est urbem tam vetustam ; tam florentem & magnam Regni sedem per tot secula usque ad Servii tempora pecunia caruisse. Ido, nullus scriptor anticus Servium celebrat numorum inventorem excepto uno *PLINIO* scriptore non tam semper probatæ fidei, qui adhæc solum autoritate *TIMÆI* gaudet scriptoris Græci, cui Romana Historia antiquissima tam bene notâ esse non potuit. Est enim hic *TIMÆUS* non celebris ille Historicus *TIMÆUS* Tauromenienfis Andromachi filius, sed obscurus quidam *NTMPHODORUS TIMÆUS* qui de medicina metallica scripsit teste *PLINIO* ipso in libro Imo ubi autores quos adduxit, recenset. Plurimi e contrario scriptores ante Servium numos apud romanos in usu fuisse probant, & ad Jani tempora referunt, nimii antiquitatis assertores. Illium argumentum est gravissimum, multorum enim autorum testimoniis patet, Numam populo ferreos, æreos, coriaceos numos congiarii loco dedisse, cf. *COEL. RHODIGIN. l. 10. c. 2. TAUBMAN, in Virgil. Æn. l. 1. ALEX. ab ALEX. §. d. l. 4. c. 15. p. 218. a. CASAL. de Profan. Rom. Rit. c. 17. p. 100. FABRICIUS. in Bibliograph. Antiq. c. 16. §. 12. p. 526. BEVERIN. de Pond. & Mens. p. 10. PIER. VALERIAN. Hieroglyph. l. 3. fol. 29. testatur hoc SUIDAS in Ὑ. Ἀσσάγια. Tom. I. fol. m. 453. (Ed. Colon. Allobrog. 1619. fol.) „ Νέμας ὁ πρῶτⓄ Βασιλεὺς, μετὰ Φωμίλῃς Ῥωμαίων „ γεγονώς, ἀπὸ σιδήρεω καὶ χαλκῷ πεποιημένα πρῶτⓄ ἐχαίριστο „ Ῥωμαίοις. Ἐὰν πρὸ αὐτῆ πάντων διὰ σφυτῶν καὶ ὄσρακίων τὴν „ χρείαν πληρύντων, ἀπερὶ ἀνόμασεν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀνόματι νευ- „ μία, ὡς Φησι ΤραχυλίⓄ. Numa primus post Romulum „ Romanorum Rex factus primus asses ex ferro & ære cufos „ Romanis distribuit, cum ante eum non nisi scortei & ostræ- „ cei ad necessarios usus adhibiti fuissent, eosque ex nomi- „ ne suo vocavit numos ut refert Tranquillus. „ Patet ex hoc*

hoc loco Numam primum æreos numos signasse, coriaceos autem ante Numam in usu fuisse. Numam autem & coriaceos numos congiario loco populo dedisse refert *SYNCELLUS. fol. m. 211.* „ὁ αὐτὸς γογγυαῖον ἔδωκεν, ἀσσά-
 „ρια ξύλινα καὶ σκυτῖνα καὶ ὀστέκινα. *Ipsè congiarum popu-
 „lo dedit numos videlicet ligneos coriaceos & testaceos.* „
 vide quoque *EUSEB. in Chron. p. 47. VICTOR. l. 35. c. 18.*
 In usu etiam erant tunc temporis numi plumbei, qui etiam posteriori seculo in usu manserunt unde *PLAUTUS* in *Casina*: „*cui homini hodie numus non est nisi plumbeus* „
 & in *Mustelar* :

*Tace sis Faber qui, cadere soles plumbeos
 numos.*

MARTIAL. l. 10. Epigr. 24.

Centum merebor plumbeos toto die!

Satis perspicuum est ex hoc ante Numæ tempora & Numa regnante numos habuisse Romanos, ex penuria metallorum autem ferreos & coriaceos numos fabricare coactos esse. Eandem enim habuere rationem, qualem Dyonisius, qui plumbeos confecit numos. *ALEX. ab AL. G. d. l. 4. c. 15. p. 218.* ut & Byzantini qui ferreos numos signarunt teste *POLLUCE. l. 9. c. 6.* „*Byzantinorum autem
 „numus ferreus erat sic appellatus: Ferreum autem numis-
 „ma parvum erat & c.* „ cf. *COEL. RHODIGIN. L. A. l. 10. c. 2.* Lacedemonii qui coriaceis utebantur numis teste *STOBÆO c. 42. & SENECA. de Benef. l. 5. c. 3.* „*Æs
 „alienum habere dicitur & qui aureos debet, & qui corium
 „forma publica percussum, quale apud Lacedemonios fuit,
 „quod usum numerata pecunia prestat.* „ ut & ferreis teste

POLLUCE : „ Ferrea quoque moneta iidem Lacedemonii
 „ utuntur ingentis magnitudinis sed minimi valoris. „ cf.
 CASAL. d. l. c. 17. p. 191. BEVERIN. d. l. p. 10. HOSTUS.
 de Re Nummar. Vet. p. 47. 49. AUBAN. de Leg. & Rit. Gent.
 l. 3. c. 3. p. 193. Gothi & Suedi pari modo habebant co-
 riaceos numos argenteis punctis signati. OLAUS. M. l. 6.
 c. 12. & Tartari numorum papiraceorum Chami nomine
 & Sigillo signatorum usum adhibent. cf. SABELLIC. l. 6.
 Ennead. JOH. PAULUS VENETUS. Itin. l. 2. c. 21. BER-
 KENMEIER. Antiquar. T. II. p. 192. CELLAR. Polit. c. 15.
 p. 272. ARNISÆUS. de Jure Majest. l. 2. c. 7. IVto DIO-
 NISIUS de pecunia quod jam Romuli & successorum tem-
 pore in usu fuerit quædam affert, scribit enim, l. 2. p. 130.
 „ Hoc quoque concessit licere illi terna filii venditione pecu-
 „ niam querere. „ Porro & alio loco, ubi etiam de nun-
 dinis Romanorum loquitur. p. 131. „ victoribus enim a-
 „ qualiter dividebat agrum ademptum hostibus, pariterque
 „ mancipia & pecunias, quo libentius expeditiones suscipe-
 „ rent. „ Scribit quoque alio loco Lucumonem seu Tar-
 quinium pecunia adjuvasse Ancum. l. 3. p. 230. „ Regis et-
 „ iam amicitiam brevi sibi paravit opportuna munificentia,
 „ & in belli sumptus pecuniis eum subinde adjuvans. „ Tra-
 dit hoc quoque VICTOR. de Vir. Illustr. p. m. 458. „ Tar-
 „ quinius industria & pecunia dignitatem atque etiam Anci
 „ Regis familiaritatem consecutus est. „ Vto, ipsum ser-
 vium antequam Regiam potestatem tenebat, pecuniam ad-
 hibuisse ut debita populi solveret ex loco DJONISII. l. 4.
 p. 262. patet. „ Quotquot vestrum ere alieno gravati non
 „ sunt solvendo propter inopiam his & c. ne libertatis publica
 „ propugnatores amittant propriam, de meo pecuniam da-
 „ bo, qua satisfiat creditoribus & c. „ & paulo post. p. 263.
 „ Di-

„Dimissa concione sequentibus diebus iussit oberatos dare
 „nomina, qui fidem suam liberare nequirent, simulque ad-
 „scribi, quantum quisque debeat. Quibus recognitis men-
 „sas in foro posuit & in omnium conspectu debitam pecuniam
 „annumeravit creditoribus.„ Claris verbis memorat DY-
 ONISIUS, Servium pecuniam numerasse, non appendisse.
 Verosimile autem non est, Servium adhuc privatum, variis
 sollicitudinibus & curis anxium, numos primum signare ex-
 cogitasse. Vito etiam locum *VARRONIS* apud *CHARIS.*
l. 1. Annal. afferre possem, quo *BEGERUS.* in *Thef. Brand.*
Tom. 2. fol. 527. probare nititur argentum jam a Servio &
 æs multo ante Servium a Jano signatum esse, locus est hic:
 „Nummum argenteum conflatum primum a Servio Tullio di-
 „cunt.„ Sed locum non tam probatæ fidei adducere ne-
 fas habeo satis enim exploratum est, & infra plurimis scri-
 ptorum gravissimorum testimoniis probabo, argentum
 longe post Servium signatum esse. *CHARISIUS* autem
Grammaticus aut locum mala fide aut ex errore habet, aut
 ex incitia scriptorum argentum pro ære positum est. Sa-
 tis autem ex prioribus adductis argumentis Lectori clarum
 erit, Servium nullo modo primum exstitisse pecuniæ signa-
 torem.

§. 6.

Ne autem fidei *PLINII* omnia prorsus detrahere
 videar, hoc concedam, Servium primum fuisse, qui æs si-
 gnavit nota pecudum. Signatum enim est æs antiquum
 aut nota bovis ovis aut vervecis secundum *VARRON.* *de*
Re Rust. l. 2. c. 1. & l. 1. de Vit. Pop. Rom. & PLUTARCH.
in Publicola, p. 103. & Quest. Rom. p. 274. Variæ adsunt
 rationes hujus signaturæ, Signatum enim est æs Imo quia

primis temporibus rei & homicidæ poenæ loco triginta
 boves & aliquot oves dare debuerunt. *VARRO. de R. R.*
l. 2. c. 1. BUDÆUS. l. 5. de Affe. DALECHAMPIUS. in
PLIN. l. 18. c. 3. p. 811. ALEX. ab ALEX. G. d. l. 4. c. 15. p.
218. a. ROSIN. Ant. Rom. l. 8. c. 28. p. 1401. (Ed. Colon.
1619.) hæc autem in multam Servii temporibus mutata
 est. Ildo ex veneratione erga pecudes quibus ad sacrificia & a-
 griculturam utebantur. Iltio, in memoriam singularis
 miraculi Servii temporibus, quod narrat *VICTOR. de Vir.*
Illustr. p. m. 459. „ *Quo factò bos cuidam Latino mire*
„ magnitudinis nata, & responsum somnio datum, eum po-
„ pulum summam imperii habiturum, cuius civis bovem illam
„ immolasset. Latinus bovem in Aventinum egit & causam
„ sacerdoti Romano exposuit. Ille callidus dixit, prius eum
„ vivo flumine manus abluere debere. Latinus dum ad Ty-
„ berim descendit, sacerdos bovem immolavit, imperium
„ civibus, sibi gloriam factò consilioque vindicavit. „ videat-
 tur quoque *LIVIUS. l. 1. c. 45. p. 34. 35. JULIUS. OBSE-*
QVENS. de Prodig. n. 6. p. m. 4. (Ed. Amst. 1679. 8.) Ito
 denique ob morem hunc a Græcis receptum; Hi enim
 Servii tempore mercaturas instituebant cum Romanis, quas
 ante cum Hetruscis aliisque Italiæ gentibus egerant. O-
 stiam enim portum extruxit Ancus, naves struxit & mer-
 caturam exercuit. vide *DTONIS. HAL. l. 3. pag. 226. 227.*
FLOR. l. 1. c. 4. LIV. l. 1. c. 33. p. 27. VICTOR. de Vir. Il-
lustr. p. 457. & numum quem habet PATIN. in Num. Im-
perator. fol. 16. & BEGER. Thes. Brand. Tom. II. fol. 564.
 quæ Servii tempore jam florere cepit. Signati autem erant
 plurimi Græcorum numi nota pecudum, Dardani inscul-
 psere Gallos Cephalenes equum, Argivi murem &c. *A-*
LEX. ab ALEX. G. D. l. 4. c. 15. p. 218. b. BEVERIN. de Pond.

& *Mens. p. 7.* Athenienses bovem teste *JUL. POLLUCE.*
l. 9. c. 6. „ *Vetus erat autem Atheniensibus numisma Bos*
„ appellatum, eo quod bovem insculptum haberet, & EU-
STATHIO. in 2. Iliad. „ *Prisci enim animal honorantes*
„ bovem, cum propter multa alia tum vero etiam quod sacer
„ esset, uni quidem numi parti bovem, alteri vero regis ef-
„ figiem inscribebant. „ cf. *ALEX. ab ALEX. d. l. CASAL.*
d. l. c. 17. p. 99. PFEIFFER. in Ant. Grac. l. 2. c. 39. p. 312. sq.
 Plurimam partem deprehendimus noctuam in Athenien-
 sium numis, teste *HESYCHIO.* „ *Noctua numus Athe-*
„ nis tetradrachmus. Noctua vero insculpta nota stateris. „
 vide ejusmodi numos apud *SPANHEM. de Us. & Præst.*
Num. Diss. 3. p. 123. 124. BEGER. in Thes. Brand. Tom. I.
fol. 470. & in Thes. Palatin. fol. 258. & in Inf. Cran. p. m.
23. Varia in numis animalia vide apud *SPANHEM. in*
Diss. 3tia. GRONOV. de Dodone, BEGER. Thes. Brand.
Tom. I. fol. 463. 331. 334. 345. 353. 357. & in Thes. Palat. fol.
286. 190. 194. 195. 196. 211. 213. 225. alios. Numos Romanos
 signatos sue exhibet *BAUDELOT. de DAIRVAL. de l' Utilite*
des Voyages. p. 657. & cane. BEGER. Thes. Brand. Tom.
I. fol. 360. Antiquissimi hi sunt Romanorum numi arei
 quos habemus. Superfunt quidem etiam argentei numi
 Regum effigie signati, hi autem longe postea, a familiis
 quæ a Regibus originem ducebant, in memoriam tam il-
 lustrium majorum cusi sunt. Sic enim gens Memmia Ro-
 mulum in numo præsentabat. *SPANHEM d. l. Diss. 6. p.*
536. ejusmodi numos vid. apud *GOLTZ. in Fast. tab. I. OI-*
SEL. Thes. Num. tab. 112. n. 6. p. 551. BEGER. Thes. Brand.
Tom. II. fol. 565. Gens Tituria hoc modo T. Tatii Sabini
 conservarat memoriam. numum vid. apud *OISEL. d. l. tab.*
112. n. 7. p. 551. Gens Calpurnia, Pomponia & Pompeja

Numæ effigiem in numis sculpi curabat. Numos habent GOLTZIUS. *d. t. tab. 3.* JAC. GUTHER. *de Vet. Jur. Pent. l. 1. c. 29.* PATIN. *Famil. p. 223.* HARDUIN. *Hist. Aug. fol. 691.* OISEL. *d. l. tab. 112. n. 8. p. 551.* BEGER. *in Thes. Brand. Tom. II. fol. 545. 573. 575.* CUPER. *de Consecrat. Homeri. p. m. 188.* (Ed. Amst. 1683.) Gens Hostilia splendorem vetustæ originis Hostilii imagine demonstrare solebat. cf. SPANHEM. *d. l. Diss. 6. p. 536.* Hostilium in numo gentis Veteriæ habet BEGER. *Thes. Brand. Tom. II. fol. 592. & Sel. Obs. ad Num. n. 18. p. 22.* Gens Marcia ab Anco originem ducens ejus effigie in numis gloriabatur. GOLTZ. *tab. 5.* OISEL. *tab. 108. n. 9. p. 529. tab. 112. n. 9. p. 552.* BEGER. *Thes. Brand. Tom. II. fol. 563. 564. & in Obs. ad Sel. Num. p. 25. 28.* Sed satis de hoc. Licet autem numorum usum adhiberent Romani, sæpius tamen æs appendebant juxta PLIN. *l. 33. c. 3.* „ *Libralis unde etiam nunc libella dicitur & dupondius appendebatur assis, quare æris gravis poena dicta,* & PSEUDOCORNUT. *ad PERS. Sat. 2. v. 59.* „ *Fuit autem assis libralis & dupondius, quod hodie in usu remansit & solebat pensari potius quam numerari, unde & dispensatores dicti prorogatores.* „ HORAT. *Ep. ad Jul. Flor :*

Si proprium est quod quis libra mercatur &
are,

Quedam si credis consultis, mancipat usus.

Unde venit stipendium militum quasi stipis pondera apud VARRON. *l. 4. de Ling. Lat. p. 42.* & dispensatores in Inf. Vet. apud REINESIUM. *AVG. DISPENSATOR. AD CENSUS. PROVINCIÆ LUGDUNENSIS,*

Signato ære etiam argentum & aurum in numi formam fabricabatur teste *ISIDORO*. *Etymolog* l. 16. c. 17. „*Antiquissimi nondum auro argentoque invento, ære utebantur, nam prius ærea pecunia in usu hominum fuit, post argentea, deinde aurea subsecuta, sed ab ea qua cepit nomen retinuit, unde & ararium dictum, quia prius tantum ære in usu fuit & ipsum solum recondebatur.*„ Et hac ex causa inter Deos Romanos Deus Argentinus vocabatur Æsculani filius. *AUGUSTIN.* de C. D. l. 4. c. 21. cf. *STRUVE.* in Synt. Ant. Rom. c. I. p. 159. Argenteos numos autem Servium primum signasse *BEGERUS* in *Thef. Brand.* T. II. fol. 527. probare conatur, ex loco *VARRONIS* apud *CHARIS.* l. i. *Annal.* „*Numum argenteum constatum primum a Servio Tullio dicunt.*„ Suspectum autem merito voco hunc *VARRONIS* locum, *CHARISIUS* enim Grammaticus, qui Honorii tempore vixit primum produxit. Nullum alium invenio scriptorem, qui ad Servium primum argenteos numos referat; e contrario ex probatissimis demonstrari potest, nullos ante bellum Punicum existisse numos argenteos apud Romanos. Scribit enim *LIVIUS.* l. 4. c. 60. p. m. 182. de eo tempore quo bellum cum Vejis ortum est, „*Patres bene captam rem perseveranter tueri: conferre ipsi primi, & quia nondum argentum signatum erat, æs grave plaustris quidam ad ararium convehentes, speciosam etiam collationem faciebant.*„ Multo citius ergo *LIVIO* aliisque probatæ fidei scriptoribus credamus, qui produnt argentum quinque annis ante bellum Punicum signatum esse. vid. *CASAL.* d. l. c. 17. p. 101. *ROSIN.* Ant. Rom. l. 7. c. 31. p. 1153. *BLOND. FLAV.* in Rom. triumphant. l. 5. fol. III (Ed. Bas. 1559. fol.) Testantur hoc *LIVIUS* in Epitome libri

15. & *PLINIUS*. l. 33. c. 3. p. 1404. „ *Populus Romanus*
 „ *ne argento quidem signato ante Pirrbum Regem devictum*
 „ *usus est.* „ *Pyrrius* autem vincebatur anno U. C. 479.
 cf. *HARDUIN*. in Comm. ad *PLIN.* l. 8. Sect. 6. Scribit
STNCELLUS. fol. 295. Primum argenteum Romæ cufum
 tempore Ptolomæi Philadelphi & Agathoclis. Quod
 affirmat *Chronicon Paschale*. p. 173. ad annum U. C. 481.
PLINIUS vero tempus annotavit. l. 33. c. 3. p. 1404. „ *ar-*
 „ *gentum signatum est anno Urbis DLXXXV. C. Fabio Cos.*
 „ *quinque annis ante bellum Punicum* „ *Quidam* Codices
 habent annum CCCCLXXXV. sed Fasti accuratiores trad-
 dunt annum CCCCLXXXV, & in *Chiffletiano* Codice le-
 gitur quoque CCCCLXXXV, si credimus *CHIFFLETIO*
 in lib. de *Antiq. numis*. c. 7. p. 55. Signabantur autem
 hi numi argentei bigis vel quadrigis, unde & numi bigati
 & quadrigati vocati. *PLIN.* l. 33. c. 3. *PIER. VALERIAN.*
HIEROGL. l. 42. fol. m. 463. *RHODIUS*. de *Pond. & Mens.*
 p. 17. aliique multi. Superest adhuc *C. Fabii*, sub quo
 signatum argentum, numus in Museo *HARDUINI* & apud
PATIN in *Gente Fabia*. p. 107. & *GOLTZ*. in *Fast.* Tom. I.
 Opp. fol. 82. cum hac ep. ex averfa parte: EX. A. PV. ex
 argento puro, seu potius publico, ex adverfa sunt bigæ
 cum ciconia, quod *Fabiæ* gentis insigne subscriptumque
 nomen habet: C. FABI. C. F. cf. *HARDUIN*. *Comm.*
 in *Plin.* l. 33. Sect. 13. fol. m. 188. in *Opp. Sel.* Exhibet quo-
 que *GOLTZIUS* d. l. numum *Ogulnii*, *Fabii* in *Consulatu*
socii. Cudebatur quoque numus *Victoriatu* cum *Victo-*
riæ effigie. vid. *PLIN.* l. 33. c. 3. *ROSIN.* d. l. l. 8. c. 20.
 p. 1375. aliique. de numis bigatis quadrigatis, *Victoriatu*
serratis alio loco plura.

§. 8.

Tandem ex auro numi cudebantur & quidem *PLINIO*. l. 33. c. 3. p. 1404. teste, 62. annis post argenteos. Locus est hic. „*aureus numus post annum LXII. percussus est, quam argenteus.* „ Incurrit hoc in annum U. C. DXLVII, qui tertius decimus fuit belli Punici secundi, cum impensas fieri maximas eo bello gerendo opportheret. Confules tum fuere M. Livius Salinator & C. Claudius Nero juxta observationem *HARDUINI* in *Plin.* l. 33. Sect. 13. fol. 190. ex *LIVIO*. l. 28. c. 9. 10. Signati ergo sunt numi aurei ante destructam Carthaginem, non autem cum Roma deletis Carthagine & Corintho immensas divitias & insignis gloriae & potentiae augmentum fortita est juxta sententiam *PATRICII*. de Rep. l. 3. tit. 9. & *DEMSTERI* in *ROS.* l. 7. c. 31. p. 1153.

§. 9.

Multa quidem huic tractatui addere possem, si de Origine nummorum apud Gallos, Germanos, Septentrionales aliasque gentes disquirere mihi in animo esset. Deficit autem non solum tempus, sed etiam solers patientia ad laborem, quem jam Viri longe doctissimi peregerunt, inter quos praecipui *HACHENBERGIUS*, *SPERLINGIUS*, *GOLDASTUS*, *SAGITTARIUS*, *SCHLEGELIUS*, *TENTZELIUS* & *JACOBUS a MELLE* de Germanicis; le *BLANC* in *Hist. Num. Franciae* & alii de Francicis; *WEDELHUS*, *BRENNERUS*, *FONTAINE*, *HICKESIUS*, *KEDERUS*, *THOM. BRODERUS BRENNERODIUS* de Gothicis numis tanta felicitate, eruditione & industria scripserunt, ut tantorum syderum splendor, scintillulas meas facili negotio

tio obscuret. Colophonem ergo huic Schediasmati impositurus nihil aliud opto, quam ut benevolam quoddam Lectoris de primo hoc laboris mei fructu iudicium, calcar mihi addere velit, ad alios quos meditor labores bono cum DEO perficiendos.

T A N T U M.

Emendanda,

Pag. 2. linea 29. auro. p. 5. l. 16. l. 1581. p. 8. l. 17. PASCHALE. p. 10. l. 9. Genev. p. 12. l. 30. faciliori. p. 13. l. 16. percusso p. 20. l. 27. 28. Palatium. p. 21. l. 24. pro ari incisi lege: descripti. p. 23. lin. 19. ἰδμεν. p. 29. lin. 20. fit. p. 31. l. 2. dele: ut. ib. l. 18. equos. p. 33. l. 6. Peloponnesis. ib. l. 26. quidem. p. 34. l. 7. Pelasgi. p. 37. l. 3. Bæotium. p. 40. l. 10. Franecki. ib. ib. hoc. p. 42. l. 4. scientiis. p. 46. l. 20. alius. p. 50. l. 19. l. Odyss. 15. p. 52. l. 16. reperta. p. 56. l. 19. denotantur. p. 57. l. 25. infrumentis. p. 67. l. 1. filii. p. 71. l. 27. Maniliumque.

Reliqua, quæ irrepererunt σφάλματα Lector pro humanitate sua corriget;

